Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi Cilt:21, No:1 (Yıl: 2022), s. 133-166

AB ÜYE DEVLETLERİNDE COVID-19 AŞILARININ ÖN SATIN ALMA SÖZLEŞMELERİ İÇİN VİYANA SATIM ANTLAŞMASININ (CISG'İN) UYGULANABİLİRLİĞİ

Sema ÇÖRTOĞLU KOCA*

Araştırma Makalesi

Öz

Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği'nde COVID-19 aşısının üretimi, satın alınması ve temini için çeşitli aşı üretici firmaları ile ön satın alma sözleşmesi imzalamıştır. AstraZeneca, Curevac Ag ve Pfizer Inc./BioNTech ile yapılan sözleşme metinlerinin bazı kısımları karartılarak yayımlanmıştır. Bu sözleşmelerde uyuşmazlıklar için Belçika mahkemelerinin yetkili kılındığı ve uygulanacak hukuk olarak Belçika hukukunun seçildiği anlaşılmaktadır. Bahsedilen sözleşmelere ilişkin bir uyuşmazlıkta, yetkili mahkemelerin, Belçika'nın Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'na (CISG) taraf bir devlet olması nedeniyle CISG'i uygulaması mümkündür. Hukuk seçimi yapılmamış olsa dahi, sözkonusu sözleşmelerin tüm taraflarının işyerlerinin CISG'e taraf devletlerde bulunması, CISG'i uygulanabilir kılmaktadır. Çalışmada, AB Üye Devletlerinde COVID-19 aşısının üretimi, satın alınması ve temini için (özellikle AstraZeneca ile) yapılan ön satın alma sözleşmelerine ilişkin olarak ortaya çıkabilecek bir ihtilâfta CISG'in uygulanabilirliği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Ön Satın Alma Sözleşmesi, COVID-19 Aşısı, Uygulanacak Hukuk, Avrupa Birliği.*

---

* Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Öğretim Üyesi, E-Posta: semacortoglu@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-6464-9034.
Makalenin Gönderilme Tarihi: 10/12/2021 Kabul Edilme Tarihi: 24/02/2022

Applicability of the Vienna Sale Agreement (CISG) for Advanced Purchase Agreements of COVID-19 Vaccines in EU Member States

Abstract

The European Commission has signed advanced purchase agreements with various vaccine manufacturers for the production, purchase and supply of the COVID-19 vaccine in the EU. Some parts of the agreement texts with AstraZeneca, CurevacAg and Pfizer Inc./BioNTech have been blacked out. In these agreements, it is understood that Belgian courts are competent and Belgian law is chosen. In a dispute, it is possible for the competent courts to apply CISG since Belgium is a party to the CISG. Even if choice of law hasn't been made, the fact that the workplaces of all parties to these ageements are party to CISG, makes the CISG applicable. This study evaluates the applicability of the CISG to advanced purchase agreements (especially made with AstraZeneca) in EU Member States.

Keywords: *United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), Advance Purchase Agreement, COVID-19 Vaccine, Applicable Law, European Union.*

Giriş

Avrupa Komisyonu, 17.06.2020 tarihinde Avrupa Birliği (AB) Üye Devletlerinde COVID-19'a karşı aşıların geliştirilmesini, üretilmesini ve yaygınlaştırılmasını hızlandırmak için bir Avrupa aşı stratejisini yayımlamıştır[1]. Bu amaçla da AB Komisyonu, çeşitli aşı üretici firmaları ile farklı tarihlerde "Ön Satın Alma Sözleşmesi" (*Advanced Purchase Agreement*)[2] yapmışlardır. 29 Ocak 2021'de Avrupa Komisyonu, AB Üye

[1] European Commission: Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council And The European Investment Bank Eu, Strategy for COVID-19 vaccines, Brussels, 17.6.2020 COM(2020) 245 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX: 52020DC0245&from=EN>, 02.12.2021.

[2] AB Üye Devletleri tarafından bir ön satın alma sözleşmesi yapılmadan önce, "Müzakere Ekibi", ayrıntılı sözleşme görüşmelerine devam etmenin makul olup olmadığını öğrenmek için şirketle ön görüşmeler yapmaktadır. Şartlar konusunda ortak bir anlayışa varılırsa, şirkete bir icapta bulunması için ihale davetiyesi gönderilir. Her iki taraf da sözleşme çalışmalarını sonlandırdığında ön satın alma sözleşmesi ile ilgili karara varılır. Bu konu, tüm AB Üye Devletlerin temsil edildiği Yürütme Komitesi ile tartışılır ve kararlaştırılır. Bir ön satın alma sözleşmesinin sonuçlandırılması Avrupa Komisyonu'nun onayını gerektirir. Ön satın alma sözleşmesi, Üye Devletlere aşı dozlarını satın alma yükümlülüğü getiriyorsa (ön satın alma sözleşmesinde isteğe bağlı ilave dozlar olsa bile), Üye Devletlerin vazgeçmek isteyip istemediklerini bildirmek için 5 iş günü vardır. Sözleşme, yalnızca en az dört Üye Devletin sözleşmeye bağlı kalmaya hazır olması durumunda

Devletleri ve AstraZeneca arasında "Avrupa Birliği'nde bir COVID-19 Aşısının Üretimi, Satın Alınması ve Temini için 'Ön Satın Alma Sözleşmesi'ni (*Advance Purchase Agreement)* (APA)"[3] yayımlamıştır. Ağustos 2020'de imzalanan ön satın alma anlaşması, özellikle aşının teslimatından kaynaklanan gecikmeler nedeniyle bazı ihtilafların ortaya çıkmasana neden olmuştur. AstraZeneca'nın talebi üzerine bazı önemli maddeler karartılarak yayımlanmasına rağmen, belge AB'nin satın alma uygulamalarına ilişkin önemli bilgiler vermiş ve bazı tartışmalara yol açmıştır.

Daha sonraki tarihlerde Avrupa Birliği Komisyonu ile Curevac Ag arasında imzalanan "AB Üye Devletleri için bir COVID-19 aşısının geliştirilmesi, üretimi, önceden satın alınması ve tedariki için Ön Satın Alma Sözleşmesi"[4] yayımlanmıştır. Yine Avrupa Birliği Komisyonu ile Pfizer Inc. ve BioNTech Manufacturing GmbH arasında imzalanan "AB Üyesi Devletler için geliştirme, üretim, öncelikli satın alma seçenekleri ve başarılı bir COVID-19 aşısının temini için Ön Satın Alma Sözleşmesi"[5] de yayımlanmıştır. Tüm bu sözleşmelerde bazı önemli maddeler karartılarak yayımlanmıştır.

Yayımlanan tüm bu Sözleşmelerde hukuk seçimi yapılarak, uygulanacak hukukun belirlendiği görülmektedir.

---

imzalanır. Ön satın alma sözleşmesi, Üye Devletlere yalnızca daha sonraki bir tarihte aşı dozlarını satın alma seçeneği sunarsa, Komisyon, ön satın alma sözleşmesini onaylayabilir ve doğrudan ilgili şirketle imzalayabilir. Üye Devletler bu seçeneği kullanıp kullanmayacaklarına daha sonra karar verebilirler. Aşılar kullanıma sunulduğunda satın almaktan Üye Devletler sorumludur: European Commission: "Coronavirus and the EU Vaccines Strategy", <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_20_1662>, 01.12.2021.

[3] Advance Purchase Agreement (APA) for the Production, Purchase and Supply of a COVID-19 Vaccine in the European Union <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/eu_apa_-_executed_-_az_redactions.pdf>, 27.08.2021.

[4] Advance Purchase Agreement ("APA") for the development, production, advance purchase and supply of a COVID-19 vaccine for EU Member States <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/curevac_-_redacted_advance_purchase_agreement_0.pdf >, 02.09.2021.

[5] Advance Purchase Agreement ("APA") for the development, production, priority-purchasing options and supply of a successful COVID-19 vaccine for EU Member States, <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/redacted_advance_purchase_agreement_biontech-pfizer_0.pdf>, 02.09.2021.

AstraZeneca ile yapılan Sözleşmenin 18.4 bölümünde uygulanacak hukuka ilişkin düzenleme yer almaktadır: "Bu Sözleşmeye Belçika hukuku uygulanacaktır."

Aynı şekilde Avrupa Birliği Komisyonu'nun Curevac Ag arasında imzalanan Sözleşmenin 1.21.1 maddesinde ve yine Avrupa Birliği Komisyonu ile Pfizer Inc./ BioNTech Manufacturing GmbH arasında yapılan Sözleşmenin I.13.1 maddesinde; Ön Satın Alma Sözleşmelerine Belçika hukukunun uygulanacağı düzenlenmektedir.

Aşıların teslimatında yaşanan gecikmeler sonucunda Avrupa Birliği'nin 26 Nisan 2021 ve 11 Mayıs 2021'de AstraZeneca aleyhine Belçika mahkemelerinde açtığı davalarda[6], kilit sorulardan biri "Avrupa Birliği'nde bir COVID-19 Aşısının Üretimi, Satın Alınması ve Temini için Ön Satın Alma Anlaşması"na uygulanacak hukuk sorunudur. Yapılan tartışmalardan biri de sözleşmeye uygulanacak hukuk olarak Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın (Viyana Satım Antlaşması-CISG)[7] uygulanma ihtimalidir.

I. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Uygulama Alanı

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması, 11 Nisan 1980 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Viyana'da imzalanmıştır. Antlaşma, 1 Ocak 1988 tarihinde yürürlüğe girmiş ve o tarihten itibaren CISG'e taraf olan ülkelerin sayısı her geçen gün artmaktadır.

CISG, dünya çapında başarılı olmuş bir antlaşmadır. Potansiyel olarak dünya ticaretinin %80'inden fazlasını kapsayan 94 ülke[8] tarafından onaylanmıştır ve uluslararası mal satışını düzenleyen hukuk üzerindeki

---

6 Matthias Lehmann: "EU Sues AstraZeneca", <https://eapil.org/2021/04/26/update-eu-sues-astrazeneca/>, 10.09.2021; Francesco Guarascio : "EU opens new front in AstraZeneca legal fight that may lead to fines", <ttps://www.reuters.com/world/europe/new-eu-legal-case-against-astrazeneca-over-vaccine-supplies-gets-underway-2021-05-11/>, 10.09.2021.

7 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09951_e_ebook.pdf>, 15.09.2021.

8 CISG'e taraf Devletler için bknz: <https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/ cisg/status>, 03.02.2022.

önemli etkisi tescillenmiştir[9]. CISG, 1 Ağustos 2011 tarihi itibariyle Türkiye'de yürürlüğe girmiştir[10].

CISG, taşınır malların milletlerarası satımına ilişkin olarak sözleşmenin kuruluşu, ifası ve sona ermesine ilişkin hükümler içermektedir.

CISG, taşınır mallar hakkındaki milletlerarası satım sözleşmelerine ilişkin bir örnek hukuk kurallarıdır. CISG, sözleşmenin taraflarına yeknesak, tarafsız ve kolayca anlaşılabilir bir hukuki metin sunmaktadır[11]. Bu kurallar, akit ülkelerin iç hukuklarının parçası haline gelmiştir. CISG'deki kurallar, kanunlar ihtilâfı kuralları değil, maddi hukuk kurallarıdır. CISG'in amacı, satım sözleşmesi ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkları mümkün olduğunca Antlaşma hükümleri çerçevesinde çözmektir[12].

CISG'in yürürlüğe girmesiyle beraber, Akit Devletler, Antlaşmayı öngörülen uygulama alanında uygulama yükümlülüğü altına girerler. Bu sebeple, Akit devlet mahkemeleri, CISG'i bir yabancı hukuk olarak ya da milletlerarası hukuk olarak değil, iç hukuk kuralları olarak uygularlar. Antlaşma'nın uygulanabilirliği tarafların taleplerine bağlı olmamakla beraber, mahkemeler *ex officio* olarak (resen) Bölüm I'deki şartları sağlayıp sağlamadığını incelemeli ve karar vermelidir. Akit olmayan Devlet mahkemelerinin ise böyle bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak kanunlar ihtilâfı kurallarının bir Akit Devlet hukukunu göstermesi halinde, devlet mahkemesi, aynı bir Akit Devlet mahkemesi gibi, CISG'i uygulaması gerekir[13].

---

9 Ingeborg Schwenzer/ Julian Ranetunge/ Fernando Tafur: "Service Contracts and the CISG", Indian Journal of International Economic Law 10 (2019), s. 172.

10 CISG, Türkiye Cumhuriyeti'nin katılımının uygun bulunduğuna ilişkin 02.04.2009 tarihli ve 5870 sayılı Kanun, 14.04.2009 tarihli 27200 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Antlaşma, 07.04.2010 tarihli 27545 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Antlaşmanın 99(2). maddesi uyarınca, Türkiye bakımından, onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesinin tevdi edildiği tarihten itibaren on iki ayın tamamlanmasını izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girer hükmü nedeniyle 01.08.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

11 Luca Castellani: "Türkiye'nin CISG'a Taraf Olmasına İlişkin Çerçeve", Milletlerarası Satım Hukuku Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul 2012 (Editör: Yeşim M. Atamer), s. 3.

12 Zeynep Derya Tarman: Viyana Satım Antlaşmasını Uygulamak veya Uygulamamak, İstanbul 2015, s. 8.

13 Ingeborg Schwenzer/ Pascal Hachem: "Md. 1-6", Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, İstanbul 2015, (Editörler: Ingeborg Schwenzer/ Pınar Çağlayan Aksoy), s. 175 (Md. 1-6); Benjamin Hayward/ Bruno Zeller/ Camilla Baasch Andersen: "The CISG And The United

CISG'e Türkiye'nin de taraf olması ile bu Antlaşma, Türk hukuk düzeninin bir parçası haline gelmiştir. Türk hâkimi önüne gelen yabancılık unsuru içeren bir satım sözleşmesine uygulanacak hukuku belirlerken, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun[14] (MÖHUK) m. 1(2) uyarınca CISG'i dikkate alması gerekecektir. Bu nedenle mahkeme öncelikle somut olayın CISG'in uygulama alanına girip girmediğini belirleyecektir. CISG'in uygulama alanına giren mal satım sözleşmelerine kanunlar ihtilâfı kuralları (MÖHUK) uygulanmaksızın doğrudan Antlaşma uygulanabilecektir[15]. Ancak Antlaşmanın uygulama şartları oluşmuş olsa da, antlaşmadaki harici boşlukların doldurulması durumu başta olmak üzere birçok konuda, forum devletinin kanunlar ihtilâfı kurallarına ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı şekilde Türk hâkimi de yeri geldiğinde, MÖHUK'un 24. maddesi başta olmak üzere, uyuşmazlıkla ilgili kanunlar ihtilâfı kurallarını düzenleyen maddeleri uygulamak durumundadır[16].

1. CISG'in Yer, Kişi ve Zaman Bakımından Uygulama Alanı

CISG, milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmelere uygulanmaktadır. Antlaşmanın 1(1) maddesine göre, bu Antlaşma, işyerleri farklı devletlerde bulunan taraflar arasındaki mal satımı sözleşmelerine, (a) bu devletlerin âkit devletlerden olması veya (b) milletlerarası özel hukuk kurallarının âkit bir devletin hukukuna atıf yapması halinde uygulanır.

Antlaşma uyarınca, bir mal satım sözleşmesinin milletlerarası niteliğe haiz olup olmadığında kıstas, tarafların işyerlerinin sözleşmenin kurulduğu anda farklı devletlerde bulunmasıdır[17]. Satım sözleşmesini milletlerarası kılan, CISG anlamında ona yabancılık unsuru katan ve böylelikle Antlaşma'nın uygulanmasını gerekçelendiren milletlerarası unsur, CISG m.

Kingdom—Exploring Coherency And Private International Law", International and Comparative Law Quarterly, vol 67, July 2018, s. 614.

14 12.12.2007 tarihli ve 26728 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

15 Aysel Çelikel/ Bahadır Erdem: Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2021, **s**. 409; Gülin Güngör: Türk Milletlerarası Özel Hukuku, Ankara 2021, s. 197; Tarman, s. 14-15; Zafer Zeytin: Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CİSG) Hukuku, Ankara 2011, s. 43.

16 Yusuf Çalışkan: Uluslararası Satım Hukukunda Kanunlar İhtilafı Meseleleri, İstanbul 2014, s. 123; Cemal Şanlı/ Emre Esen/ İnci Ataman-Figanmeşe: Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2021, s. 379.

17 Bilgin Tiryakioğlu: "11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Sözleşmenin Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları İle İlişkisi", AÜHFD 1989-1990, s. 194 (Sözleşme).

1(1)(a)[18] gereği, tarafların işyerlerinin farklı devletlerde bulunmasıdır. İşyerlerinin farklı devletlerde olup olmadığını tespit ederken sözleşmenin kurulduğu an dikkate alınacaktır[19]. Tarafların işyerlerinin farklı devletlerde bulunmasına rağmen bu devletlerden birinin CISG'e taraf olmaması durumunda m.1(1)(a) bağlamında, Antlaşma'nın uygulanması söz konusu değildir[20].

İşyeri Antlaşma'ya taraf olmayan bir devlette bulunsa dahi satım sözleşmesinin m.1(1)(b) nedeniyle CISG'e tabi olması mümkün olabilecektir. İlgili hüküm uyarınca, CISG işyerleri farklı devletlerde bulunan taraflar arasındaki mal satım sözleşmelerine milletlerarası özel hukuk kurallarının akit bir devletin hukukuna atıf yapması halinde de uygulanır[21]. CISG m.1(1)(b) uyarınca dolaylı uygulanabilmesi için, forum devletinin kanunlar ihtilâfı kurallarının Antlaşma'ya taraf bir devletin hukukunu yetkili kılması gerekir. Forum devletinin CISG'e taraf olmaması

---

[18] CISG m.1(1)(a) hükmü, bazı yazarlarca Antlaşma'nın uygulama alanını belirleyen bir kanunlar ihtilâfı kuralı olarak kabul edilmektedir: Kevin Bell: "The Sphere of Application of the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods", 8 Pace Int'l L. Review, 1996, s. 244. Ancak aksi yöndeki diğer görüşler, bu kuralın bir kanunlar ihtilâfı kuralı olmadığını, sadece Antlaşma'nın uygulanabilmesi için gereken koşulları belirleyen bir kural olduğunu kabul etmektedir: Bu konudaki görüşler için bakınız: Hatice Özdemir Kocasakal: "Viyana Konvansiyonu'nun Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Uygulama Alanı", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013/1, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı, s. 30-31. Özdemir Kocasakal'a göre ikinci görüş daha yerindedir. Kanunlar ihtilâfı kuralı, birden fazla ülke ile bağlantılı uyuşmazlıklarda bu ülkelerden hangisinin hukukunun uygulanacağını gösterir. İstisnai nitelik taşıyan tek taraflı kanunlar ihtilâfı kuralları ise, sadece hangi hallerde hâkimin hukukunun (*lex fori*) uygulanacağını gösterir. Antlaşma'nın bir hukuk sistemi oluşturmadığı, sadece taraf devletlerin hukuk sistemlerinin parçası haline gelmiş bir hukuki metin olduğunu göz önüne alındığında, bu hükmün bir kanunlar ihtilâfı kuralı olarak nitelendirilmesinin yerinde olmadığı sonucuna ulaşmak gerekmektedir: Özdemir Kocasakal, s. 30-31. Aynı şekilde Tiryakioğlu'na göre de, CISG m.1(1)(a) hükmü, bir kanunlar ihtilâfı kuralı niteliğinde olmayıp, sözleşmenin uygulama alanını belirleyen objektif bir kuraldır: Bilgin Tirayakioğlu: Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk, Ankara 1996, s. 107-108 (Taşınır Mallar).

[19] Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 175; Tarman, s. 20-21.

[20] Tiryakioğlu (Sözleşme), s. 195.

[21] Tarman, s. 27-29. Aynı şekilde Türk hukuku bakımından, tarafların hukuk seçimi yapmamış olmaları halinde, MÖHUK m.24(4)'e göre, karakteristik edim borçlusunun sözleşmenin kuruluşu sırasındaki işyeri hukukunun hangi ülke hukuku olduğunun belirlenmesi gerekecektir. Eğer bu ülke akit bir ülke ise, hâkim, o ülkenin milletlerarası satımlara uygulanan düzenlemesi olarak CISG'i uygulayacaktır: Tiryakioğlu (Sözleşme), s. 199; Tarman, s. 30.

durumunda, mahkeme kendi kanunlar ihtilâfı kurallarını uygulayarak yetkili maddi hukuku tespit edecektir. Tespit ettiği hukuk, CISG'e taraf bir devletin hukuku ise -bu hukukun ait olduğu devletin m.1(1)(b) uygulamasına çekince koymamış olması kaydıyla-, CISG, taraf ülkenin iç hukukunun bir parçası olarak kabul edildiğinden, somut olayda uygulanacaktır[22]. Yetkili hukukun, m.1(1)(b) uygulamasına çekince koymuş bir devletin hukuku olması halinde CISG o hukukun parçası kabul edilmez. Aynı şekilde, davanın m.1(1)(b)'ye çekince koymuş akit bir devletin mahkemesinde açıldığı takdirde de CISG, m.1(1)(b) yoluyla uygulanamaz[23]. CISG'in 95. maddesi[24] uyarınca konulabilecek bu çekince, Antlaşma'nın m.1(1)(a) maddesi bakımından uygulanmasını etkilemez[25].

Milletlerarası mal satım sözleşmesinin tarafları, CISG'in 6. maddesi uyarınca, Antlaşmanın uygulanmasını tamamen veya kısmen bertaraf edebilirler veya 12. maddenin hükmü saklı kaydıyla Antlaşmanın hükümlerinden herhangi birinin aksini kararlaştırabilirler veya sonuçlarını değiştirebilirler[26].

Antlaşma, kişi bakımından uygulanabilirlik konusunda herhangi bir sınırlama getirmemektedir. Tarafların vatandaşlığı, tacir olup olmadıkları ya da satım sözleşmesinin ticari nitelikte olması CISG'in uygulanması açısından belirleyici değildir. Buna göre, *a priori* nitelikte bir sınırlama bulunmadığından, taraflar bir devlet ya da devlet kurumları da olabilir[27]. Ancak kural olarak tüketici sözleşmelerine CISG uygulanmaz[28].

---

22 Çalışkan, s. 142-143.

23 Güngör, s. 199.

24 CISG m. 95
Her Devlet, onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesinin tevdi edilmesi sırasında, bu Antlaşmanın 1. maddesinin 1. fıkrasının b bendi ile bağlı olmayacağını beyan edebilir.

25 Ali Gümrah Toker: 11 Nisan 1980 Tarihli Uluslararası Taşınır Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Sözleşmesi) Uygulama Alanı, Ankara 2005, s. 65.

26 Çalışkan, s. 148-149.

27 Loukas Mistelis: "CISG'ın Uygulama Alanı: Yer, Zaman ve Kişi Bakımından", Milletlerarası Satım Hukuku Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul 2012 (Editör: Yeşim M. Atamer), s. 20; Cesar Pereira: "Application of the CISG to International Government Procurement of Goods", s. 21, <https://www.justen.com.br/pdfs/IE103/Congresso%20_artigo_Cesar.pdf>, 27.01.2022.

28 CISG-Advisory Council Opinion No. 17, Limitation and Exclusion Clauses in CISG Contracts, 16.10.2015, Rapporteur: Prof. Lauro Gama Jr., s. 10, 30,

Antlaşmada, vatandaşlığın konu dışı olması, çifte vatandaşlığa sahip tarafların olması durumunda çıkacak ihtilafları engellediği gibi, şirketler gibi tüzel kişilerin tabiiyetinin tespiti gereğini de ortadan kaldırmaktadır[29].

CISG'in zaman bakımından uygulanabilmesi için 100. maddenin[30] incelenmesi gerekir. Bu maddede iki ayrı paragraf ile "sözleşmenin kurulmasına ilişkin hükümler" ve "malların satımına ilişkin hükümler" ayrımı yaparak antlaşmanın zaman bakımından uygulanması düzenlenmiştir. Antlaşmanın 100(1). maddesi, "sözleşmenin kurulmasına ilişkin hükümler" açısından, icabın yapıldığı tarihte, antlaşmanın yürürlüğe girmiş olması gerektiğini düzenlemiştir. Madde 100(2) ise, "malların satımına ilişkin hükümler açısından", sözleşmenin yapıldığı tarihte antlaşmanın yürürlüğe girmiş olmasını aramaktadır[31]. O halde, CISG m. 100(2) uyarınca, satım sözleşmesinin taraf devletlerde CISG'in yürürlüğe girdiği tarihte veya yürürlüğe girdiği tarihten sonra akdedilmiş olması gerekir[32]. Tarafların işyerlerinin bulunduğu devletlerin tamamı –en geç satım sözleşmesinin kurulduğu tarih itibariyle (m. 100(2))- Antlaşmaya taraf olmalı (m. 1(a)) ya da davanın görüldüğü ülkenin kanunlar ihtilâfı kuralları –en geç satım sözleşmesinin kurulduğu tarih itibariyle Antlaşamaya taraf olan (m. 100(2))- bir akit devletin hukukunu yetkili kılmalıdır (m. 1(b)). Hukuku yetkili kılınan akit devletin Antlaşmanın 1 (b) maddesine çekince koymamış olması gerektiği unutulmamalıdır[33].

<cisgac.com/file/repository/CISG_Advisory_Council_Opinion_ No_17.pdf>, 27.01.2022; Mistelis, s. 20; Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 190-192.

29 Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 183-184.

30 CISG madde 100

(1) Bu Antlaşma bir sözleşmenin kurulmasına ancak, o sözleşmenin akdi konusundaki icabın, 1. maddenin 1. fıkrasının (a) bendinde anılan taraf Devletler veya 1. fıkrasının (b) bendinde anılan taraf Devlet bakımından bu Antlaşmanın, yürürlüğe girdiği tarihte veya bu tarihten sonra yapılması halinde uygulanır.

(2) Bu Antlaşma, sadece 1. maddenin 1. fıkrasının (a) bendinde anılan taraf Devletler veya 1. fıkrasının (b) bendinde anılan taraf Devlet bakımından Antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte veya bu tarihten sonra akdedilen sözleşmelere uygulanır.

31 Çalışkan, s. 125; Çelikel/Erdem, s. 412.

32 Tarman, s. 34; Zeytin, s. 57.

33 Şanlı/ Esen/ Ataman-Figanmeşe, s. 380. Antlaşma, Türkiye bakımından 01.08.2011 tarihinden itibaren yürürlüktedir.

2. CISG'in Konu Bakımından Uygulama Alanı

CISG, konusu mal olan sözleşmelere uygulanır. CISG'de mal kavramı tanımlanmamaktadır. Antlaşma'nın 2. maddesinde, CISG'in uygulanmayacağı satım sözleşmeleri sayılmıştır. "Bu Antlaşma aşağıdaki satımlara uygulanmaz:

(a) Kişisel veya ailevî ihtiyaç veya ev ihtiyacı için mal alınması; meğerki satıcı, sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde, malların böyle bir kullanım için alındıklarını bilmesin ve bilmesi gerekmesin;

(b) Açık artırma yoluyla yapılan satımlar;

(c) Cebri icra veya diğer kanun gereği yapılan satımlar;

(d) Menkul kıymet, kambiyo senedi ve para;

(e) Gemi, tekne, hava yastıklı taşıt veya hava taşıtı satımı;

(f) Elektrik satımı."

Mal kavramı ile kastedilen öncelikle bir nesnede cisimleşmiş ve nakledilmesi mümkün olan taşınır mallardır. Örnek olarak, gıda, makine, araba, tekstil ürünleri, elektronik ürünler verilebilir. Arsa, arazi, daire, işyeri gibi taşınmazlar mal tanımına dâhil değildir. Gayri maddi şeyler, mal kapsamına girmez. Fikri ve sınai haklar, know-how, limited şirketteki pay veya devredilen borç mal kapsamında değerlendirilmez. Malın CISG kapsamında değerlendirilmesi için sözleşmenin kurulduğu anda değil, teslim edileceği anda taşınabilir ve somut olması yeterlidir. Malın katı halde olması gerekmemekte, yeni veya kullanılmış arasında bir fark bulunmamaktadır[34].

Malın sözleşmenin kurulması anında var olması ile daha sonra imal edilecek olması veya ortaya çıkacak olması da CISG'in uygulanması bakımından fark yaratmayacaktır[35]. Örneğin, satıcının 20 ton fındık yetiştirmesi veya bilgisayar imal etmesi ve daha sonra bunların mülkiyetini nakletme borcu altına girdiği durumlarda da bir satım sözleşmesinin varlığı

---

[34] United Nations Commission On International Trade Law: UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Austria 2016, s. 7; Bettina Heiderhoff: "CISG'ın Uygulama Alanı: Konu Bakımından", Milletlerarası Satım Hukuku Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul 2012 (Editör: Yeşim M. Atamer), s. 32; Tarman, s. 37; Zeytin, s. 48-50; Çalışkan, s. 133-134; Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 172.

[35] Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 172.

kabul edilmektedir. Ancak burada önemli olan husus, üretim için gerekli olan malzemenin kural olarak satıcı tarafından temin edilmesidir. Bunun yanında canlı-cansız hayvanlar, kültürel ve sanatsal objeler, insan organları, yapay uzuvlar da CISG kapsamında mal olarak değerlendirilmektedir[36]. Yine ilaçlar da CISG kapsamında mal olarak kabul edilmektedir[37].

CISG'de satım sözleşmesi ile ilgili açıklayıcı bir tanıma yer verilmemiştir. Ancak Antlaşma'da yer alan hükümler doğrultusunda bir tanım yapılabilir. Buna göre, sözleşme ile taraflardan birinin (satıcının) kararlaştırılan malı teslim etme ve mal üzerindeki mülkiyeti devretme ve gerekiyorsa mal ile ilgili dokümanları verme borcu altına girdiği, buna karşılık diğer tarafın (alıcının) da malı teslim alma ve kararlaştırılan semeni ödeme borcu altına girdiği sözleşmedir[38].

CISG bakımından bir satım sözleşmesinin varlığının kabulü için tarafların aralarında akdettikleri sözleşmeyi satım sözleşmesi olarak adlandırmaları şart değildir. Satım sözleşmesinin varlığından söz edebilmek için mevcut sözleşmenin unsurlarına bakarak karar verilmesi gerekir[39].

CISG, birçok satım türünü kapsamaktadır. Malların taşınmasını içeren sözleşmeleri (madde 31(a), 67), numune veya model üzerine (madde 35

---

[36] Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), 172; Tarman, s. 37; Zeytin, s. 48.

[37] Kanadalı ilaç üreticisi olan Enpharm, farmasötik bileşenlerinin üretimi ve tedariği için Çek Cumhuriyeti'nde iş yeri olan Pliva-Lachema A.Ş. ile sözleşme imzalamıştır. Sözleşmenin ihlal edilmesi gerekçesiyle dava açılmıştır. Mahkeme, CISG'in sözleşmeye uygulanması sonucuna varmıştır. Mahkeme, CISG'in 3. ve 7. maddelerine gönderme yaparak ve "benzer" devlet hukukunu yorumlayan mahkeme görüşlerine atıfta bulunarak, sözleşmenin özünün veya temel amacının hizmet sunumuna değil, mal satışına yönelik olduğuna karar vermiştir: *Genpharm Inc. v. Pliva-Lachema A.S., Pliva d.d.,*19.03.2005, U.S. District Court for the Eastern District of New York USA, Case number: 03-CV-2835 (ADS) (JO), <https://cisg-online.org/files/cases/6930/fullTextFile/1006_20657 636.pdf>, 25.01.2022.
Hollandalı davacı (satıcı), kardiyovasküler hastalıkların ve dolaşım bozukluklarının önlenmesi ve tedavisi için ilaçlar satmakta ve dağıtımını yapmaktadır. Tarafların arasındaki sözleşmenin konusu 44.000.00 DM fiyatına 440 şişe «Rowland Formula» teslimatına ilişkindir. Alman davalı (alıcı) ile (satıcı) birkaç yıldır birbirleriyle iş ilişkileri kurmuşlardır. Sözleşmenin ihlali nedeniyle açılan davada, Alman Federal Yüksek Mahkemesi, tarafların karşılıklı yükümlülüklerine, öncelikle, CISG'in uygulanacağına karar vermiştir. CISG'in kapsamı dışında kalan sözleşme konularını yönetmek için Alman hukukunun zımnen geçerli yasa olarak belirlendiğini kabul etmiştir: *"Rowland Formule" tablets case,* 29.11.2001, Oberlandesgericht Karlsruhe (Court of Appeal Karlsruhe), Case number: 19 U 14/01, <https://cisg-online.org/files/cases/7023/translationFile/1099_84738463.pdf>, 25.01.2022.

[38] Zeytin, s. 47.

[39] Tarman, s. 43.

(2)(c)) ya da alıcının isteklerine uygun (madde 65) satım ve malların art arda teslim edileceğinin öngörüldüğü sözleşmeler (madde 73) Antlaşma tarafından düzenlenmiştir[40].

CISG, sözleşme yapma vaadine (ön sözleşmeye) uygulanması konusunda sessiz kalmaktadır[41]. Doktrinde Antlaşma kapsamında düzenlenen bir satım sözleşmesini yapmaya yönelik olarak yapılan sözleşme yapma vaadine (ön sözleşmeye) de CISG'in uygulanabileceği kabul edilmektedir[42].

Antlaşma'da düzenlenmeyen ancak sık sık sözü geçen sözleşmeler ise; mülkiyeti muhafaza kaydı, zaman sınırı ve tüketiciye doğrudan teslim içeren şarta bağlı satım sözleşmeleridir. Aynı durum, önalım ya da gerialım hakkı sağlayan sözleşmeler, geri satın alma sözleşmeleri, karşılıklı satış sözleşmeleri ve ibra sözleşmeleri açısından da geçerlidir. CISG'in uygulanacağı, imal edilecek mallara ilişkin satım sözleşmeleri (madde 3(1)) ve karma sözleşmeler (madde 3(2)) açısından madde 3 ilave şartlar getirmektedir[43].

CISG'in 3. maddesinde, satım sözleşmesi kavramını genişleten bir düzenleme yer almaktadır. Birinci fıkra uyarınca, yeni imal etmeye veya üretmeye ilişkin sözleşmeleri ele almaktadır. Antlaşma, nihai malların satımına ilişkin sözleşmeler hakkında uygulama alanı bulmasının yanı sıra bu hüküm sayesinde malı sipariş eden tarafın (alıcının) isteği doğrultusunda (satıcı tarafından) üretilecek veya imal edilecek malların teslimine ilişkin sözleşmeler hakkında da uygulanır. Tedarikçi tarafından temin edilen işgücü ve malzemeyle üretilen mallara ilişkin sözleşmeler temelde satım sözleşmesi olarak kabul edilirler[44]. CISG m. 3(1) altında "esaslı bölüm" kavramının yorumunda öncelikli olarak "ekonomik değer" kriteri kullanılmalıdır. "Asli unsur" kriteri sadece "ekonomik değer" kriterinin uygulanmasının imkânsız olduğu veya olayın özellikleri göz önüne alındığında uygulanmasının

---

40 Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 168.

41 *Schroeter*'e göre, eğer ön sözleşme farklı devletlerdeki sözleşme tarafları arasında taşınır malların teslimine ilişkin yükümlülükler yaratıyorsa ve CISG'in uygulanması için ek gereklilikler sağlanmışsa, böyle bir sözleşmenin meydana gelmesi CISG'e göre değerlendirilecektir: Ulrich G Schroeter: "Md. 14-24", Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, İstanbul 2015, (Editörler: Ingeborg Schwenzer/ Pınar Çağlayan Aksoy), s. 398.

42 Schroeter, s. 398-399; Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 169; Zeytin, s. 52.

43 Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 169.

44 Heiderhoff, s. 27; Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 199; Tarman, s. 49.

imkânsız olduğu ya da uygun olmadığı durumlarda dikkate alınmalıdır. "Esaslılık" önceden belirlenmiş yüzdelik değerler ile ölçülmemeli; kapsamlı bir genel değerlendirme sonucunda tespit edilmelidir[45]. İkinci fıkra ise, mal temin eden tarafın ediminin, ağırlıklı olarak, işgücü veya diğer bir hizmetin sağlanmasından oluştuğu sözleşmelere ilişkindir. Burada satım sözleşmesi kavramı ilk aşamada genişletilmiş ve kavramın belirli bir hizmetin ifasını içeren sözleşmeleri de kapsaması sağlanmıştır. Bunlara karma sözleşmeler[46] denilmektedir. Mal teslim eden tarafın ediminin, işgücü veya diğer bir hizmetin sağlanmasından oluşan sözleşmeler hakkında da CISG uygulama alanı bulur. Ancak hizmet sağlanmasının sözleşme içindeki oranının ağır basması durumunda, sözleşme artık satım sözleşmesi olarak nitelendirilemez[47]. Bir satıcı genellikle teslimata yardımcı hizmetleri örneğin, paketleme, mal sevkiyatı, taşıyıcılar ile sözleşme akdetme gibi hizmetleri yerine getirmek zorundadır. Bu hizmetler, taraflar arasındaki sözleşme ilişkisinin satım sözleşmesi olarak nitelendirilmesini değiştirmeyecektir. Malları tedarik eden tarafın yükümlülüklerinin ağırlıklı kısmının işçilik veya diğer hizmetlerin sağlanması olduğu sözleşme CISG'in kapsamı dışındadır[48].

---

[45] CISG-Advisory Council Opinion No. 4, Contracts for the Sale of Goods to Be Manufactured or Produced and Mixed Contracts (Article 3 CISG), 24.10.2004, Rapporteur: Prof. Pilar Perales Viscasillas, s. 1, <www.cisgac.com/file/repository/CISG_AC_Opinion_4_English_.pdf>, 28.01.2022.

[46] Mallar ve hizmetlere dair farklı borçların bir karma sözleşmede mi yoksa birden fazla sözleşmede mi düzenlenmiş olduğu sözleşmenin yorumlanması meselesidir. Tarafların sözleşmesinin yorumunda etkili faktörler, sözleşmenin taraflarca nasıl adlandırıldığı ve sözleşmenin bütün hükümleri kadar fiyat belirlemesi ve sözleşmede tarafların farklı borçlara verdikleri önem gibi faktörlerdir. CISG m. 3(2) altındaki "ağırlıklı kısım" ifadesinin yorumunda öncelikli olarak "ekonomik değer" kriteri kullanılmalıdır. "Asli unsur" kriteri sadece "ekonomik değer" kriterinin uygulanmasının imkânsız olduğu veya olayın özellikleri göz önüne alındığında uygulanmasının uygun olmadığı durumlarda dikkate alınmalıdır. "Ağırlıklı" kavramı önceden belirlenmiş yüzdelik değerler ile ölçülmemeli; kapsamlı bir değerlendirme sonucunda saptanmalıdır: CISG-Advisory Council Opinion No. 4, s. 1-2. Karma sözleşmeler yani belirli bir hizmet verilmesini kapsayan sözleşmeler, vaat edilmiş hizmetin değeri, devredilecek olan malın değerinden yüksek olmadığı sürece satım sözleşmesi olarak değerlendirilir: Heiderhoff, s. 31. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 198-209.

[47] Heiderhoff, s. 27; Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 199; Tarman, s. 49.

[48] Pilar Perales Viscasillas: "CISG Advisory Council Opinion No. 4: Contracts for the Sale of Goods to Be Manufactured or Produced and Mixed Contracts (Article 3 CISG)", Pace International Law Review 17, no. 1 (Spring 2005), s. 93.

II. COVID-19 Aşısına İlişkin Olarak Ön Satın Alma Sözleşmesine Uygulanacak Hukuk Olarak CISG'in Uygulanabilirliği

Aşıların teslimatında yaşanan gecikmeler sonucunda Avrupa Birliği, 26 Nisan 2021 ve 11 Mayıs 2021 tarihlerinde AstraZeneca aleyhine Belçika mahkemelerinde davalar açmıştır[49].

AB ve Üye Devletler, COVID-19'a karşı aşının aciliyeti nedeniyle mahkeme başkanından Belçika Adli Yargı Kanunu'nun 584. maddesi uyarınca, bir ön karar vermesini talep etmiştir. Ön satın alma sözleşmesinin 18.4. bölümündeki açık hukuk seçiminin Belçika hukuku lehine olmasına ve mahkemelerin ve akademisyenlerin çoğunluğunun bunun CISG'in etkili bir şekilde hariç tutulması olmadığını savunmasına rağmen, mahkeme geçerli hukuku ele almamış ve uyumlaştırılmamış Belçika hukukunu uygulamıştır[50]. Mahkeme, söz konusu hukuku uygularken herhangi bir gerekçe açıklamamıştır.

Belçika mahkemesinin 18 Haziran 2021 tarihinde vermiş olduğu ilk kararın[51] 29. paragrafında "Sözleşmeler, eski Medeni Kanun'un 1156. maddesi uyarınca tarafların ortak amaçlarına göre yorumlanmalıdır" ("*Les conventions doivent être interpretées au regard de l'intention commune des parties, conformément à l'article 1156 de l'ancien Code Civil"*) denilmiştir. Bu şekilde verilen ilk karar üzerine, uygulanacak hukukla ilgili olarak bazı sorular akla gelmektedir.

Öncelikle, Belçika mahkemelerinde görülen yabancı/milletlerarası unsurlu bir davada mahkemenin satım sözleşmesi için uygulanacak hukuku tespit ederken AB üyesi olan Belçika'da doğrudan uygulanır nitelikte olan Akdi Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuka İlişkin Roma I Tüzüğü'nü (Roma I Tüzüğü)[52] mü yoksa Belçika'nın taraf olduğu Milletlerarası Mal

---

[49] Sözleşmeden kaynaklanan bir uyuşmazlık ortaya çıktığında, aşıların ön satın alma sözleşmelerinde yer alan yetki anlaşmasına ilişkin madde uyarınca münhasıran yetkili olan Belçika mahkemeleri tarafından ele alınacaktır (AstraZeneca ile yapılan Sözleşmenin 18.5 (b) maddesi ve Curevac Ag ile yapılan Sözleşmenin 1.21.2 maddesi) Avrupa Birliği Komisyonu ile Pfizer Inc. ve BioNTech Manufacturing GmbH arasında yapılan Sözleşmenin I.13.1 maddesinin yetkiye ilişkin hükmü karartılmıştır. Bu nedenle yetkili mahkeme bilinmemektedir.

[50] Till Maier-Lohmann: "Editorial remark", <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=13521>, 03.11.2021 (remark).

[51] *EU v. AstraZeneca AB*, 18.06.2021, Tribunal de première instance francophone de Bruxelles, Case number: 2021/48/C, <https://cisg-online.org/files/cases/13521/fullTextFile/5607_92875032.pdf>, 03.11.2021.

[52] Regulation (EC) No 593/2008 of The European Parliament and of The Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I), <https://eur-

Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı mı uygulayacağı problemi ortaya çıkabilecektir. Aynı sorun AB üyesi olan ve de CISG'e taraf olan diğer Devletlerin mahkemelerinde de olabilecektir. O halde öncelikle tartışılması gereken husus, Roma I Tüzüğü ile CISG arasındaki öncelik ilişkinin belirlenmesidir.

Roma I Tüzüğü, sözleşmeden doğan borçlara uygulanacak hukukla ilgili bir AB milletlerarası özel hukuk belgesidir. Tüzüğün 1(1). maddesi kapsamında, AB'de, kanunlar ihtilâfı içeren durumlarda, kapsamına giren medeni ve ticari konulardaki sözleşmeden doğan borçlara uygulanmaktadır. Tüm AB Üye Devletlerinde (Danimarka hariç) doğrudan uygulanabilir niteliktedir ve bağlayıcıdır. Öte yandan, CISG, kapsamına giren uluslararası mal satımı sözleşmelerine ilişkin temel olarak yeknesak maddi hukuk kurallarını düzenleyen uluslararası bir sözleşmedir[53].

CISG'in 90. maddesi, milletlerarası antlaşmalara öncelik vermektedir. Madde 90 uyarınca; Bu Antlaşma, akdedilmiş veya akdedilebilecek olan ve işbu Antlaşmanın düzenlediği konulara ilişkin hükümler içeren uluslararası Antlaşmaların, tarafların işyerlerinin o Antlaşmaya taraf olan Devletlerde bulunması kaydıyla uygulanmasını etkilemez. Roma I Tüzüğü de bu konuda bir düzenleme getirmektedir. Roma I Tüzüğü'nün 25(1). maddesi uyarınca, bu Tüzük, bir veya daha fazla Üye Devletin Tüzüğün kabul edildiği tarihte taraf olduğu ve akdi borçlara ilişkin kanunlar ihtilâfı kurallarını belirleyen uluslararası sözleşmelerin uygulanmasına engel olamaz[54].

Yargılamanın yapıldığı mahkeme, CISG'e taraf bir AB Üye Devlette bulunuyorsa, CISG'in Roma I Tüzüğü'ne göre öncelikli olduğu veya Roma I Tüzüğü'ne başvurmadan doğrudan (veya otomatik olarak) başvurabileceği farklı gerekçelerle tartışılmıştır. Özellikle Almanya'da hâkim olan bu görüş ve yakın zamanda UNCITRAL, HCCH ve UNIDROIT Uluslararası Ticari Sözleşmeler Alanında Satış Odaklı Tek Tip Araçlar Hukuk Rehberinde de desteklenmiştir[55]. Rehberde, CISG'in Roma I Tüzüğü'ne göre öncelikli olarak uygulanacağı belirtilmektedir[56].

---

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUri Serv.do?uri=OJ:L:2008:177:0006:0016:En:PDF>, 02.09.2021.

[53] Burcu Yüksel Ripley: "The Rome I Regulation, the CISG and the EU-AstraZeneca Dispute", <https://eapil.org/2021/07/08/the-rome-i-regulation-the-cisg-and-the-eu-astrazeneca-dispute/>, 04.11.2021.

[54] Bununla birlikte, bu Tüzük, Üye Devletler arasında münhasıran iki veya daha fazlası arasında akdedilen, bu Tüzük tarafından düzenlenen konulara ilişkin sözleşmelere göre öncelikli olarak uygulanacaktır (Roma I Tüzüğü 25(2). madde).

[55] Yüksel Ripley, <https://eapil.org/2021/07/08/the-rome-i-regulation-the-cisg-and-the-eu-astrazeneca-dispute/>, 04.11.2021.

Bu görüşe göre, aynı zamanda CISG'e Taraf Devletler olan AB Üye Devlet mahkemeleri, CISG'in kapsamına giren durumlarda öncelikle kanunlar ihtilâfı kurallarına başvurmak zorunda değildirler, çünkü CISG'in uygulandığı durumlarda, CISG'e taraf Devletler, CISG'i uygulamakla yükümlüdürler[57].

Bir devlet aynı anda hem Roma I Tüzüğü'ne hem de CISG'in tarafı olsa bile bu iki Antlaşma uygulama alanları bakımından karşı karşıya gelmez. Zira CISG kendi uygulama alanını belirlerken kanunlar ihtilâfına ilişkin antlaşmayı dikkate almamıştır. Eğer somut olayda, CISG'in 1(1)(a) maddesindeki objektif uygulama şartı gerçekleşmiş ise, akit devlet mahkemesi zaten CISG'i uygulayacaktır. Ancak CISG'in 1(1)(a) maddesindeki şart gerçekleşmemiş ise, akit devlet mahkemesi kendi kanunlar ihtilâfı kuralları olarak eğer uygulama şartları gerçekleşmemiş ise, Roma I Tüzüğü'nü uygulanacaktır[58].

Belçika, CISG'e taraf bir devlet olduğundan, Belçika mahkemeleri, Roma I Tüzüğü'ndeki kanunlar ihtilâfı kurallarına göre öncelikli nitelikte olan CISG'in uygulama alanına giren hükümlerini uygulamakla yükümlüdür[59].

Doktrinde yer alan bir diğer görüşe göre ise; CISG doğrudan satıma ilişkin sözleşmeleri düzenlediğinden ve Roma I Tüzüğü bütün sözleşmesel sorumlukları kapsadığından, CISG *lex specialis* olarak *lex generalis* olan Roma I Tüzüğü'nden önce gelmektedir[60].

Ancak farklı bir bakış açısıyla, bir davaya uygulanacak yeknesak bir maddi hukukun bulunması, o davada kanunlar ihtilâfı kurallarının uygulanmasını gerektiren bir durumun olmadığı anlamına gelmemektedir. Daha ziyade, belirli bir davada milletlerarası özel hukuka ilişkin

---

[56] United Nations Commission On International Trade Law: UNCITRAL, HCCH and UNIDROIT Legal Guide to Uniform Instruments in the Area of International Commercial Contracts, with a Focus on Sales, Vienna 2021, s. 15.

[57] Thomas Michael Kadner Graziano: "The CISG Before the Courts of Non-Contracting States? Take Foreign Sales Law as You Find It", Yearbook of Private International Law, 2012, vol. 13-2011, s. 166; Peter Winship: "Private International Law and the U.N. Sales Convention", Cornell International Law Journal, 1988, Vol. 21, Iss. 3, Article 7, s. 520.

[58] Tirayakioğlu (Taşınır Mallar), s. 205.

[59] Ben Köhler: "Global sales law in a global pandemic: The CISG as the applicable law to the EU-AstraZeneca Advance Purchase Agreement?", <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazeneca-advance-purchase-agreement/>, 02.09.2021.

[60] Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 158.

uyuşmazlığın, bu yeknesak maddi hukukun uygulanmasıyla kısmen veya tamamen çözüldüğü anlamına gelmektedir[61].

CISG'e taraf AB Üye Devletleri için Roma I ve CISG arasındaki ilişki açısından, hâkim görüşten farklı alternatif bir görüş de bulunmaktadır. Bu görüş, iki aşamalı bir yaklaşım önermektedir. İlk aşamada, eğer yargılamanın yapıldığı mahkeme bir AB Üye Devletinde bulunuyorsa, uygulanacak hukuk olarak belirlenecek devlet hukuku, Roma I Tüzüğü kuralları uyarınca yapılmalıdır. İkinci aşamada ise, eğer bu belirlenen hukuk, CISG'i içeriyorsa, o zaman CISG'in (bu hukukun bir parçası olarak) söz konusu davaya uygulanabilirliği CISG kuralları çerçevesinde belirlenmelidir[62].

Bu görüş doğrultusunda, ilk adım olarak ön satın alma sözleşmesine uygulanacak hukuk Roma I Tüzüğü kapsamında belirlenecektir. Taraflar arasında yapılan ön satın alma sözleşmesi, Roma I Tüzüğü'nde özel olarak düzenlenen bir sözleşme türü değildir. Bu nedenle, ön satın alma sözleşmesine uygulanacak hukuk, Roma I Tüzüğü'nün genel hükümleri olan 3. madde (hukuk seçimi) ve 4. madde (hukuk seçimi yapılmadığında uygulanacak hukuk) uyarınca belirlenecektir. Roma I Tüzüğü'nün 3(1). maddesine göre, taraflar sözleşmelerine uygulanacak hukuku seçebilirler. Bu seçim açıkça veya sözleşmede yer alan ifadelerden ya da olayın özelliklerinden açıkça anlaşılması yoluyla olabilir. Çalışmada ele alınan üç ön satın alma sözleşmesinde[63] de taraflar uygulanacak hukuk olarak Belçika hukukunu belirlemişlerdir. Tüzüğün 20. maddesinde atfın uygulanmayacağı düzenlenmektedir, bu nedenle ön satın alma sözleşmelerine Belçika maddi hukuku uygulanacaktır. Belçika'nın CISG'e taraf bir devlet olması nedeniyle Belçika hukukunun uygulanması, CISG'in hükümlerini de içermektedir[64].

CISG ile Roma I Tüzüğü'nün öncelik ilişkisine İsveç Yüksek Mahkemesinin *(Högsta domstolen)* 29 Mayıs 2020 tarihli *CeDe Group AB v.*

---

[61] Yüksel Ripley, <https://eapil.org/2021/07/08/the-rome-i-regulation-the-cisg-and-the-eu-astrazeneca-dispute/>, 04.11.2021.

[62] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Yüksel Ripley, <https://eapil.org/2021/07/08/the-rome-i-regulation-the-cisg-and-the-eu-astrazeneca-dispute/>, 04.11.2021.

[63] Avrupa Birliği Komisyonu'nun AstraZeneca ile yaptığı Sözleşmenin 18.4 bölümünde, Avrupa Birliği Komisyonu'nun Curevac Ag arasında imzalanan Sözleşmenin 1.21.1 maddesinde ve yine Avrupa Birliği Komisyonu ile Pfizer Inc./ BioNTech Manufacturing GmbH arasında yapılan Sözleşmenin I.13.1 maddesinde; ön satın alma sözleşmelerine Belçika hukukunun uygulanacağı düzenlenmektedir.

[64] Yüksel Ripley, <https://eapil.org/2021/07/08/the-rome-i-regulation-the-cisg-and-the-eu-astrazeneca-dispute/>, 04.11.2021.

KAN Sp. z o.o. kararında[65] yer verilmiştir. Kararın 20-24. paragraflarında CISG ile Roma I Tüzüğü arasındaki ilişki şu şekilde karara bağlanmıştır: "Roma I Tüzüğü, bir veya daha fazla Üye Devletin Tüzüğün kabul edildiği tarihte taraf olduğu ve akdi borçlara ilişkin kanunlar ihtilâfı kurallarını belirleyen uluslararası sözleşmelerin uygulanmasına engel olamaz (m.25(1)). Roma I Tüzüğü kabul edilmeden önce devletlerin CISG'e taraf olduğu ve CISG'in akitten doğan borçlar için kanunlar ihtilâfı kurallarının düzenlendiğinin kabul edilmesi şartıyla, CISG'in önceliği olabilir. Bu itibarla, CISG'in kanunlar ihtilâfı kurallarını içermediği ve dolayısıyla Roma I Tüzüğü'nün 25. maddesinin kapsamına girmediği ileri sürülmektedir, bu görüşten farklı olarak doktrinde yer alan diğer görüşler ise, Roma I Tüzüğü'nün 25. maddesinin de atıfta bulunduğu milletlerarası özel hukuk kurallarına örnek olarak CISG'in 1. maddesini vermektedirler. Ancak bu konunun hiçbir önemi yoktur. Gerçekten de, CISG'in yalnızca maddi hukuk konularını düzenlediği düşünülürse, Roma I Tüzüğü ile hiçbir şekilde yarışmaz. Öte yandan, CISG'in uygulanacak hukuku belirleyen kuralları içerdiği düşünülürse, CISG'in Roma I Tüzüğü'ne göre önceliği olacaktır. Bu nedenle, her iki durumda da CISG uygulanacaktır."

Kanaatimizce de, CISG'in kapsamına giren uyuşmazlıklarda, CISG ile Roma I Tüzüğü arasındaki ilişkide maddi hukuk kurallarını düzenleyen CISG'in öncelikle uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz. Ancak CISG'in düzenlemediği konularda Roma I Tüzüğü uygulama alanı bulacaktır[66].

---

[65] Olayda, 9 Haziran 2010'da İsveçli CeDe şirketi, Polonyalı PPUB Janson Sp J. ile bir tedarik sözleşmesi imzalamıştır. Sözleşmeye göre, PPUB Janson Sp J., CeDe'ye mal tedarik etmeyi taahhüt etmiştir. Sözleşme, gecikmeli teslimatlar ve mallardaki kusurlar gibi konuları düzenlemiştir. Sözleşme ayrıca, sözleşmenin yorumlanması için İsveç hukukunu belirleyen bir hukuk seçimi maddesi içermekteydi: *CeDe Group AB v. KAN Sp. z o.o.*, 29.05.2020, Högsta domstolen (Swedish Supreme Court), Case number: T 6032-16, Internationales Handelsrecht (IHR) (2021), 187–190, <https://cisg-online.org/files/cases/13414/translationFile/5500_93804867. pdf>, 25.11.2021.

[66] Örnek olarak, Viyana Temyiz Mahkemesinin (*Oberlandesgericht Wien*) vermiş olduğu *Recessed grid luminaires case* kararı verilebilir. Davacı, işyeri Polonya'da bulunan bir lamba üreticisi ve satıcısıdır. 2008 yılında, iş yeri Avusturya'da bulunan davalıya lamba satmış, daha sonra da iş yeri Avusturya'da olan bir alt alıcıya lamba satmıştır. Wiener Neustadt'daki (Avusturya) ilk derece mahkemesi, taraflar arasındaki 2008 ve 2014 sözleşmelerinin CISG'e tabi olduğuna karar vermiştir. CISG'in kapsamı dışındaki konuların ise, Roma I Tüzüğü'nün 4. maddesine veya onun öncesinde Polonya hukukuna tabi olduğu belirtilmiştir. Avusturya temyiz mahkemesi CISG'in uygulanabilirliğini onaylamıştır: *Recessed grid luminaires case*, 23.01.2017, Oberlandesgericht Wien (Court of Appeal Vienna), Case number: 1 R 192/16m, <https://cisg-online.org/files/cases/8784/abstractsFile/2870_72113245.pdf>, 25.11.2021.

Konumuz bakımından Avrupa Birliği Komisyonu ile aşı üretici firmalar arasında yapılan ön satın alma sözleşmelerine uygulanacak hukuk, Belçika hukukudur. Belçika'nın CISG'e taraf bir devlet olması itibariyle, söz konusu uyuşmazlıklar CISG'in kapsamına girmesi şartıyla, bu uyuşmazlıklara CISG uygulanabilecektir. Aşağıda Avrupa Birliği Komisyonu ile aşı üretici firmalar arasında yapılan ön satın alma sözleşmelerine (özellikle Belçika mahkemelerinde açılan Avrupa Birliği Komisyonu'nun AstraZeneca ile yaptığı ön satın alma sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlığa ilişkin davada) CISG'in uygulanabilirliği sorusuna cevap aranacaktır.

1. Aşı Satışının Bir Mal Satım Sözleşmesi Olarak Kabul Edilmesi

Ön Satın Alma Sözleşmesi özel hukuka ait bir sözleşmedir. Ön satın alma anlaşmasının "mal satışı" olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalıdır.

CISG, özel ve kamu tüzel kişileri arasında ayrım yapmamaktadır ve özel taraflar arasındaki sözleşmelerle de sınırlı değildir. Bu nedenle, devletler gibi kamu hukuku kurumları tarafından yapılan satış sözleşmelerine, bu kuruluşlar egemenlik yetkilerini kullanarak hareket etmeyip özel bir kişi gibi hareket edebilirlerse, sözleşmenin imzalanmasından önce bir kamu hukuku ihale usulünün yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın, CISG uygulanabilir. Sözleşmenin akdedilmesinden önceki ihale süreci de CISG madde 2 (b)'deki açık artırma yoluyla satış istisnası kapsamına girmeyecektir[67].

Sözleşmenin başlığı, bunun bir satış sözleşmesi değil, yalnızca bir ön satın alma sözleşmesi olduğunu düşündürebilir. Avrupa Birliği Komisyonu'nun AstraZeneca ile yaptığı ön satın alma sözleşmesinde 300 milyon doz için fiyat ve miktar üzerinde (100 milyon doz daha sipariş etme seçeneği ile) anlaşmaya varıldığı anlaşılmaktadır. "Ön" satın alma, sözleşme yapıldığında aşının tam olarak geliştirilmemiş olmasından kaynaklanabilmektedir[68].

---

[67] Köhler, <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazeneca-advance-purchase-agreement/>, 02.09.2021.

[68] Till Maier-Lohmann: "EU-AstraZeneca contract–applicability of the CISG?", <https://cisg-online.org/Home/international-sales-law-news/eu-astrazeneca-contract-applicability-of-the-cisg>, 27.08.2021 (EU-AstraZeneca).
Avrupa Komisyonu nezdindeki ortak müzakere ekibi, belirli bir zaman diliminde ve belirli bir fiyattan belirli sayıda aşı dozu satın alma hakkı karşılığında bireysel aşı üreticileriyle

CISG'in 3. maddesi kapsamında da ön satın alma sözleşmesinin, satım sözleşmesi olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine ilişkin bazı sorunlar bulunmaktadır. İlk sorun, alıcıların üretim sürecine dâhil edilmesinin uygun olup olmadığıdır. CISG'in 3(1). maddesi uyarınca, imal edilecek veya üretilecek malların teminine ilişkin sözleşmeler satım sözleşmesi sayılır; meğerki, bunları sipariş eden taraf imalat veya üretim için gerekli olan malzemenin esaslı bir bölümünün teminini taahhüt etmiş olsun.

CISG, uluslararası mal satışını düzenleyen bir sözleşme olarak öngörülmüştür. Antlaşma, hizmet yükümlülüklerine de uygulanabilmesine rağmen, Antlaşmayı hazırlayanlar, CISG'in uygulamasını, esas olarak mal satışına yönelik sözleşmelerle sınırlamışlardır[69].

CISG'in 3(2). maddesine göre, bu Antlaşma, mal temin eden tarafın ediminin, ağırlıklı olarak, işgücü veya diğer bir hizmetin sağlanmasından oluştuğu sözleşmelere uygulanmaz. Bu hüküm karma sözleşmeleri düzenlemektedir. Mal ve hizmetlere ilişkin farklı yükümlülüklerin bir karma sözleşmede mi yoksa birkaç sözleşmede mi kararlaştırıldığı, sözleşmenin yorumlanması meselesidir[70].

---

finansman paketleri üzerinde pazarlık yaparak ön satın alma sözleşmeleri yapmaktadır. Avrupa Komisyonu, ön satın alma sözleşmeleri ile mevcut olması halinde aşının belirlenen fiyatlarla ve koşullarla tedarik edilmesi hakkına sahip olmakla birlikte, bu sözleşmeleri sonuçlandırma olanağına da sahiptir. Böyle bir durumda ön ödemeler ile satın alma fiyatı arasındaki ayrımı yapmak zor olsa da bu ihtimalde, Komisyon aşı alımıyla ilgili toplam maliyeti paylaşacak ve her durumda toplam maliyetin %50'sinden fazla katkıda bulunmayacaktır. Önden sağlanan bu fon, Üye Devletler tarafından yapılacak herhangi bir nihai satın alma için avans ödemesi olarak değerlendirilecek ve böylece Üye Devletlerin o aşıyı satın alırken ödemesi gereken miktarı azaltacaktır. Ön satın alma sözleşmeleri kapsamında yapılan ön ödemeler, üreticiler tarafından hem aşı geliştirme hem de klinik deneylerle ilgili gerekli yatırımların ve AB'deki tüm aşı üretim zinciri boyunca belirli bir ölçeğe sahip üretim kapasitesinin hazırlanmasıyla ilgili riskleri azaltmak ve nihai bir aşının milyonlarca dozunun hızlı bir şekilde dağıtılması için kullanılacaktır. İlgili ödemeler, üreticinin ihtiyacına göre yapılandırılmalıdır, ancak özellikle ödeme sırasında ilgili klinik verilerin şeffaflığına ve değerlendirmesine dayanarak aşı geliştirme durumuna tabi olmalıdır. Bu durum, aşı geliştirme çalışmasının başarısız olması ihtimalinde, ödeme yükümlülüğünden kaçınmak içindir: Annex to the Commission Decision on approving the agreement with Member States on procuring Covid-19 vaccines on behalf of the Member States and related procedures, Brussels, 18.6.2020 C(2020) 4192 final, s. 4-5, <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/annex_to_the_commission_decision_on_approving_the_agreement_with_member_states_on_procuring_covid-19_vaccines_on_behalf_of_the_member_states_and_related_procedures_.pdf>,02.02.2022.

69 Schwenzer/ Ranetunge/ Tafur, s. 195.

70 Viscasillas, s. 81.

CISG, mal satışı olarak nitelendirilen sözleşmeleri düzenlese de, hizmet borçlarını da kapsayabilmektedir[71].

Hizmet sözleşmelerinin neler olduğu konusunda ülkeler arasında farklılıklar bulunabilmektedir. Açık bir ayırt edici unsur olmamasına rağmen, 'hizmet sözleşmeleri' olarak kabul edilmesi gereken sözleşme türleri konusunda hukuk sistemleri arasında bir dereceye kadar fikir birliğinin sağlandığı görülmektedir. Acente sözleşmeleri, danışmanlık ve profesyonel hizmet sözleşmeleri (örneğin denetçiler ve muhasebeciler tarafından yapılanlar) çoğu hukuk sistemi tarafından hizmet sözleşmeleri olarak kabul edilmektedir. Franchise, lisans ve distribütörlük sözleşmelerinin de bu şekilde ele alınabilmektedir. Anahtar teslimi sözleşmeler, inşaat sözleşmeleri ve mimarlar, mühendisler ve benzerleriyle yapılan sözleşmeler, Anglo-Sakson hukuk sistemi tarafından hizmet sözleşmeleri olarak değerlendirilirken, Kıta Avrupası hukuk sistemleri, iş ve çalışma sözleşmeleri olarak nitelendirir. Doktor-hasta sözleşmeleri, Anglo-Sakson hukuk sistemi tarafından hizmet sözleşmesi olarak kabul edilirken, Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde nitelendirilmesi farklılık göstermektedir. İş sözleşmeleri bazı hukuk sistemlerinde hizmet olarak kabul edilebilirken, çoğu hukuk sistemi iş sözleşmelerini işçileri korumak için hizmet sözleşmelerinin kapsamı dışında tutmaktadır[72].

Nitekim AstraZeneca ile yapılan ön satın alma sözleşmesi, gerekli malzemelerin teminini kolaylaştırmak için olanak sağlamada AstraZeneca'ya fon sağlama yükümlülüğünün (m. 7.1) yanı sıra, ilaçların ve diğer malzemelerin tedarikini güvence altına almada AstraZeneca'ya yardımcı olmak için alıcıların "En Uygun Çabaları Kullanma" yükümlülüğünü içermektedir (m. 6.1). Ancak bu yardım ve finansman, malzemelerin önemli bir bölümünü tedarik etme taahhüdü anlamına

---

[71] CISG-Advisory Council Opinion No. 4, s. 6-7; Heiderhoff, s. 27; Schwenzer/ Ranetunge/ Tafur, s. 172-173; Schwenzer/ Hachem (Md. 1-6), s. 199. CISG'in hizmet borçlarını da kapsadığına ilişkin örnek kararlar: *Industrial plants case*, 17.12.2019, Ad hoc Arbitral Tribunal, CISG-online number:5221, <https://cisg-online.org/files/cases/13135/abstractsFile/5221_31284649.pdf>, 02.02.2022; *Video surveillance systems case,* 22.11.2011, Oberster Gerichtshof (Austrian Supreme Court), Case number: 4 Ob 159/11b, <https://cisg-online.org/files/cases/8155/fullTextFile/2239_26066183.pdf>, 02.02.2022; *Car Trim GmbH v. KeySafety Systems Srl*, 11.06.2007, Tribunal Oberlandesgericht Dresden (Court of Appeal Dresden), Case number: 3 U 336/07, <https://cisg-online.org/files/cases/7639/translationFile/1720_11421858.pdf>, 02.02.2022.

[72] Schwenzer/ Ranetunge/ Tafur, s. 180-182.

gelmemektedir, özellikle Sözleşmede, "AstraZeneca, tüm ilaç maddelerinin […] tedarikini ve ilaç ürün kapasitesini […] yanı sıra İlk Avrupa Dozlarının geliştirilmesi, üretimi ve tedariği için kritik olan bileşenleri" taahhüt etmektedir (m. 6.1). İkinci sorun ise aşı teslim etme yükümlülüğünün CISG madde 3(2) kapsamında satıcının "yükümlülüklerinin ağırlıklı kısmı" olup olmadığıdır. CISG'in 3(2). maddesi uyarınca, Antlaşma, mal temin eden tarafın ediminin, ağırlıklı olarak, işgücü veya diğer bir hizmetin sağlanmasından oluştuğu sözleşmelere uygulanmaz. Burada sözleşmenin özünün herhangi bir hizmetin sağlanması değil, aşıların teslimi olduğu açıkça görülmektedir. Diğer yükümlülükler örneğin raporlama yükümlülükleri (m.6.3, m. 10.2) gibi, yalnızca etkili aşıların başarılı bir şekilde sunulmasını sağlamak için tamamlayıcı bir amaca hizmet etmektedir[73].

Ön satın alma sözleşmesi sadece bir çerçeve anlaşma olarak nitelendirilse ve CISG'in bu tür anlaşmalara uygulanmayacağı düşünülse bile, Üye Devletler tarafından sözleşmenin ekinde yer alan sipariş formunun (*Exhibit A- order form*)[74] yerine getirilmesi, ön satın alma sözleşmesinin satış sözleşmesi niteliğini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca CISG genellikle bir satış sözleşmesinde tipik olarak bulunmayan hususlara ilişkin hükümler içeren karma sözleşmelere uygulanacak şekilde hazırlanmıştır[75].

Son olarak, ön satın alma sözleşmesinin sadece bir ön sözleşme olduğu iddia edilebilecektir. Ancak belirleyici faktör, sözleşmenin ismi değil, bir satış sözleşmesinin temel özelliklerini içerip içermediğidir. Ön satın alma sözleşmesi, AstraZeneca için (üretimde "en uygun çabalarını" kullanarak) aşı üretme ve teslim etme yükümlülüklerini içermektedir ve Komisyonu ve katılımcı üye devletleri aşı edinmesini sağlamaktadır. Bu nedenlerle, ön satın alma sözleşmesi, CISG madde 1(1)(a) doğrultusunda bir satış sözleşmesidir[76].

---

[73] Köhler, <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazeneca-advance-purchase-agreement/>, 02.09.2021.

[74] Advance Purchase Agreement (APA) for the Production, Purchase and Supply of a COVID-19 Vaccine in the European Union <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/eu_apa_-_executed_-_az_redactions.pdf>, s. 35 vd., 03.02.2022.

[75] Maier-Lohmann, <https://cisg-online.org/Home/international-sales-law-news/eu-astrazeneca-contract-applicability-of-the-cisg>, 27.08.2021 (EU-AstraZeneca).

[76] Köhler, <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazeneca-advance-purchase-agreement/>, 02.09.2021.

2. Tarafların İşyerlerinin CISG'e Akit Devletlerde Bulunması

Satım sözleşmesi için CISG'in uygulanabilmesi için Antlaşmanın 1(1)(a). maddesi uyarınca, tarafların işyerlerinin farklı âkit devletlerde bulunması gerekir.

İşyeri kavramı CISG'de tanımlanmamaktadır. Doktrinde verilen tanıma göre, sözleşme tarafının mesleki faaliyetini fiilen ve ağırlıklı olarak yürüttüğü yer işyeridir. Bu yerin en azından belirli bir süre için faaliyet gösterecek bir organizasyonun olması gerekir. İşyeri kavramı için iki unsur aranmaktadır. İlki, bağımsız olarak karar alıp uygulama mekanizmasına sahip olmak şartıdır. İkincisi ise, süreklilik unsurudur. Bu iki unsuru taşımayan yerler CISG kapsamında işyeri değildirler. Dolayısıyla geçici satış büroları, sadece siparişleri kabul eden irtibat büroları veya tanıtım amaçlı kiralanmış ofisler geçici olarak bulundukları için işyeri olarak nitelendirilmemektedir. Aynı şekilde, bağımsız olmayan ve sadece şirketin reklamını yapan irtibat büroları da işyeri olarak kabul edilmemektedir. Satım sözleşmesinin ana şirket tarafından değil de, ana şirketin de ortak olduğu bir yan şirket tarafından yapılması halinde, yan şirketin işyeri esas alınır. İşyeri kavramı, satış sözleşmelerinin hazırlık çalışmalarının yapıldığı yerleri kapsamaz[77].

Konumuz itibariyle burada ilk yapılması gereken şey, ön satın alma sözleşmesinin taraflarını belirlemektir. AstraZeneca ile AB Komisyonu[78] arasındaki sözleşmeye göre taraflar; AstraZeneca AB ve "Avrupa Birliği üye ülkeleri adına ve hesabına hareket eden" Avrupa Komisyonu'dur. Sözleşmede şu şekilde ifade edilmiştir: "Komisyon, katılımcı üye devletler ve AstraZeneca'nın her biri burada ayrı ayrı 'Taraf' ve topluca 'Taraflar' olarak anılabilir." Anlaşılmaktadır ki, hem Avrupa Komisyonu hem de katılımcı üye devletler CISG madde 1(1)(a) anlamında, ön satın alma sözleşmesinin alıcı tarafıdırlar. Bu anlayış, ön satın alma sözleşmesinin yalnızca Katılımcı Üye Devletlerin yükümlülükleri değil, Komisyonun da

---

[77] Tarman, s. 22-23; Toker, s. 37; Zeytin, s. 43.

[78] Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği'nin yürütme organı olarak AB müktesebatını, bütçeyi ve programları uygulamaktan ve idari denetimden sorumlu kurumdur. Avrupa Komisyonu, her bir üye devletten bir kişinin yer aldığı, 5 yıl için seçilen 27 üyeden oluşur. Komisyonun merkezi Brüksel'dedir. Avrupa Birliği üyesi devletlerden bağımsız bir niteliğe sahip olan Komisyon, Birliğin yürütme organı konumundadır: T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı: "Avrupa Komisyonu", <https://www.ab.gov.tr/avrupa-komisyonu_45629.html>, 07.09.2021.

yükümlülüklerini içeren hükümleri ile de uyumludur (bknz. Sözleşme m. 9.1)[79].

Ön satın alma sözleşmesinin taraflarının malların nerede üretildiğine veya nerede teslim edildiğine bakılmaksızın, farklı akit devletlerde kendi iş yerlerinin bulunması gerekmektedir. Ön satın alma sözleşmesinde yazıldığı üzere, AstraZeneca AB'nin iş yeri İsveç'te, Komisyonun iş yeri ise Brüksel'dedir. Hem Belçika hem de İsveç Sözleşmeye taraf devletlerdir.

Bu konuda ortaya çıkan sorun, Komisyon'daki 27 üye devletin bir kısmına ilişkindir. Katılımcı üye devletlerin çoğu CISG'e taraf devlet olmakla birlikte, İrlanda ve Malta CISG'e taraf değildirler. Diğer katılımcı üye devletlerden İsveç'in işyeri ile AstraZeneca'nın İsveç'te bulunan işyeri aynı akit devlette bulunmaktadır. Finlandiya ve Danimarka akit devlettirler, ancak CISG'in 94. maddesi[80] uyarınca, taraflar arasındaki, iş yerleri farklı İskandinav Devletleri arasındaki satış sözleşmelerini Antlaşmanın uygulama alanından muaf tutan bir çekince[81] beyan etmişlerdir. Buna karşın hâkim görüşe göre, çok taraflı sözleşmelerde, sözleşmenin tamamının CISG'e tabi olması için, sözleşme ilişkisinin her bir tarafında en az bir farklı akit devlette

---

[79] Köhler, <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazeneca-advance-purchase-agreement/>, 02.09.2021.

[80] CISG madde 94'e göre;

" (1) Bu Antlaşmada düzenlenen konular hakkında aynı veya birbirine çok yakın hukukî kurallara sahip olan iki veya daha fazla âkit Devlet, bu Antlaşmanın, işyeri o Devletlerde bulunan taraflar arasındaki satım sözleşmelerine veya bunların kurulmasına uygulanmayacağını her zaman beyan edebilir. Bu tür beyanlar birlikte veya karşılıklı tek taraflı beyanlarda bulunulması yoluyla yapılabilir.

(2) Bu Antlaşmada düzenlenen konular hakkında, Antlaşmaya taraf olmayan bir veya birden fazla Devletle aynı veya birbirine çok yakın hukukî kurallara sahip olan bir âkit Devlet, bu Antlaşmanın, işyeri o Devletlerde bulunan taraflar arasındaki satım sözleşmelerine veya bunların kurulmasına uygulanmayacağını her zaman beyan edebilir.

(3) Fıkra 2'deki beyanın konusu olan bir Devlet, sonradan bir taraf Devlet haline gelirse, yapılan beyan, Antlaşmanın yeni taraf Devlet bakımından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1. fıkra uyarınca yapılmış bir beyan hükmünde olur; şu kadar ki, yeni taraf Devlet bu beyana katılmalı veya tek taraflı bir karşı beyanda bulunmalıdır."

Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç ve İsveç, Sözleşmenin, tarafların iş yerlerinin Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç veya İsveç'te olduğu satış sözleşmelerine veya düzenlemelerine uygulanmayacağını beyan etmiştir: United Nations: "Status: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Vienna, 1980) (CISG)", <https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg/status>,07.09.2021.

[81] İskandinav ülkelerin ısrarları üzerine CISG'de yer alan bu çekince, aynı veya benzer hukuk sistemine sahip ülkelerin Antlaşmanın uygulanmasını sözleşme taraflarının işyerlerinin bu ülkelerde olması halinde engellemektedir: Zeytin, s. 41.

işyerinin bulunması yeterlidir. Komisyonun ve katılımcı üye devletlerin çoğunun kendi iş yerlerinin İsveç, Finlandiya veya Danimarka dışındaki akit devletlerde olduğunu düşünürsek, CISG uygulanabilecektir. *Köhler*'e göre, hâkim görüş çok geniş bir yorum yapmaktır, bu nedenle de, çok taraflı sözleşmelerde mahkemeler, işlemin her iki yanındaki farklı taraflara (sadece farklı iş yerlerine değil) kıyasen CISG madde 10 (a)[82]'yı uygulamalıdır. Bu yaklaşım kabul edilse bile, alıcılar açısından en yakın irtibatlı iş yeri, katılımcı Üye Devletler adına ve yararına hareket eden Avrupa Komisyonu'nun iş yeri gibi göründüğünden ön satın alma sözleşmesi hâlâ CISG'in uygulama alanına girmektedir. Nitekim ön satın alma sözleşmesinin taraflarının, CISG madde 1(1)(a) uyarınca, farklı akit devletlerde kendi iş yerleri bulunmaktadır[83].

Ön satın alma sözleşmesinin diğer tarafı olan AstraZeneca'nın (en azından kısmen) Birleşik Krallık'ta araştırma ve üretim yaptığı Sözleşmenin 5.4. bölümünden zımni olarak anlaşılmaktadır. Birleşik Krallık CISG'e taraf olmayan ülkelerden biridir. Dolayısıyla CISG, madde 1(1)(a) veya 1(1)(b) kapsamında ilk anda uygulanmayacağı düşünülebilir[84].

Ancak CISG'in 10. maddesi uyarınca; "Bu Antlaşmanın amacı çerçevesinde, (a) taraflardan birinin birden fazla işyerinin olması halinde, sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde taraflarca bilinen veya dikkate alınan koşullar değerlendirilerek sözleşme ve sözleşmenin ifası ile en yakın irtibat içinde olan işyeri esas alınır, (b) taraflardan birinin hiçbir işyerinin olmaması halinde mutat meskeni esas alınır."

CISG madde 10(a), iş yerinin belirlenmesinde "sözleşmeyle en yakın irtibata" sahip yerin önemini vurgulamaktadır. Taraflardan birisinin işyerinin önemli olduğu ve bu tarafın birden çok işyerinin bulunduğu hallerde, esas alınacak işyeri sözleşme ile en yakın irtibat içinde olan işyeridir[85].

---

[82] CISG madde 10(a)'ya göre; bu Antlaşmanın amacı çerçevesinde, taraflardan birinin birden fazla işyerinin olması halinde, sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde taraflarca bilinen veya dikkate alınan koşullar değerlendirilerek sözleşme ve sözleşmenin ifası ile en yakın irtibat içinde olan işyeri esas alınır.

[83] Köhler, <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazeneca-advance-purchase-agreement/>, 02.09.2021.

[84] Ragno, s. 250-251; Maier-Lohmann, <https://cisg-online.org/Home/international-sales-law-news/eu-astrazeneca-contract-applicability-of-the-cisg>, 27.08.2021 (EU-AstraZeneca).

[85] Madde 10(a)'nın lafzından açıkça anlaşıldığı üzere, değerlendirme yapılırken münhasıran objektif ölçütler dikkate alınmalıdır. Bu yapılırken, yalnızca dışarıdan bakan üçüncü

Taraflardan birinin şubesi yoluyla sözleşmeyi imzalaması, sözleşmeyi şubenin ifa edecek olması hallerinde şubenin bulunduğu yer satım sözleşmesi bakımından ilgili tarafın işyeri olarak kabul edilmelidir[86].

AstraZeneca ile AB Komisyonu arasındaki sözleşmede atıfta bulunulan taraf, AstraZeneca AB'dir. AstraZeneca AB'nin iş adresi Södertälja'da (İsveç'te) bulunmaktadır, AstraZeneca UK Ltd ve Oxford Üniversitesi değildir. Ön satın alma sözleşmesinde de, taraf olarak gösterilen AstraZeneca AB'nin iş adresi İsveç olarak belirtilmiştir. İsveç, CISG'e taraf bir ülkedir. Bu durum Antlaşma'nın uygulanabilmesi bakımından önemli bir adımdır[87].

Avrupa Birliği Komisyonu ile Curevac Ag arasındaki Sözleşmenin taraflarından Curevac Ag'nin işyeri Tübingen, Almanya'dadır. Almanya, CISG'e taraf bir ülkedir. Bu nedenle CISG uygulabilecektir.

Avrupa Birliği Komisyonu ile Pfizer Inc./ BioNTech Manufacturing GmbH arasındaki Sözleşmenin ortak tarafları olan Pfizer Inc.'in işyeri New York, Amerika Birleşik Devletleri'ndedir, BioNTech'in işyeri ise, Mainz, Almanya'dadır. Hem Almanya hem de Amerika Birleşik Devletleri CISG'e taraf ülkelerdir. Bu durumda CISG'in uygulanması mümkündür.

Buna karşın, taraflardan birinin veya her ikisinin iş yerlerinin akit olmayan bir devlette olduğu düşünülse bile, CISG madde 1(1)(b) uyarınca, milletlerarası özel hukuk kurallarının âkit bir devletin hukukuna atıf yapması halinde, CISG ön satın alma sözleşmesine uygulanabilecektir. Hâkimin hukukunda (*lex fori*) yer alan milletlerarası özel hukuk kuralları irade serbestisini kabul ediyorsa ve CISG'e akit bir Devlet hukuku seçildiyse örneğin, İtalyan hukuku veya Fransız hukuku gibi, bu durum CISG'in

kişilerce fark edilebilecek koşullar esas alınmalıdır. Bu koşullar arasında iletişimde kullanılan adresler (şablonlar), malların belirli bir yerde denetlenmesi, bir tarafın işyerine ziyarette bulunulması vb. yer almaktadır. Bununla birlikte, özellikle hangi işyerinin sözleşmenin ifası bakımından en fazla etkiye sahip olacak şekilde düşünüldüğü meselesi ile ilişkili olduğu ölçüde, sözleşmesel beyanların gerçekleştirilişi, sözleşmenin ifası, ifa yeri ve satış bedelinin ödenmesi de bu bakımdan önem arz etmektedir. Çeşitli işyerleri bulunan bir kuruluş içerisinde yetki dağılımı yapılması genellikle iç örgütlenmeye ilişkin bir meseledir, karşı taraf bunları ancak bildiği sürece dikkate alınabilir: Ingeborg Schwenzer/ Pascal Hachem: "Md.10", Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, İstanbul 2015, (Editörler: Ingeborg Schwenzer/ Pınar Çağlayan Aksoy), s. 341, 343 (Md.10)

[86] Tarman, s. 25.

[87] Maier-Lohmann, <https://cisg-online.org/Home/international-sales-law-news/eu-astrazeneca-contract-applicability-of-the-cisg>, 27.08.2021 (EU-AstraZeneca).

uygulanması sonucunu doğuracaktır[88]. Yukarıda bahsedilen üç ön satın alma sözleşmesinde de Belçika hukuku seçilmiştir. Belçika kanunlar ihtilâfı kuralları, özellikle de Roma I Tüzüğü'nün hukuk seçimini düzenleyen 3(1) maddesi, Belçika hukukunu işaret edecektir. Roma I Tüzüğü'nün 20. maddesi de atfın uygulanmayacağını düzenlemektedir. Bu nedenle de Belçika maddi hukuku uygulanacak ve Belçika'nın CISG'e akit bir Devlet olması nedeniyle, ön satın alma sözleşmesi CISG'e tabi olabilecektir[89].

3. Taraflarca Hukuk Seçimi Yapılarak Cısg'in Uygulanmamasının Kararlaştırılması

CISG'e akit Devletler, tüm dünya için Antlaşmayı temel bir uluslararası satım hukuku haline getirirken, taraflar isterlerse satım sözleşmeleri için CISG'in uygulanmamasını kararlaştırabilirler[90].

CISG madde 6 uyarınca, taraflar, yaptıkları sözleşmelerinde CISG'i hariç tutmakta serbesttirler. CISG'in 6. maddesine göre, taraflar, bu Antlaşmanın uygulanmamasını kararlaştırabilecekleri gibi, 12. madde saklı kalmak şartıyla, hükümlerine istisna getirebilir veya hükümlerinin doğurabileceği etkileri değiştirebilirler.

Tarafların açıkça CISG'i seçmelerine gerek yoktur; Antlaşma, taraflarca hariç tutulmadığı sürece uygulanacaktır[91]. Taraflar CISG'in uygulanmasını açıkça bertaraf edip, bunun yanında hangi hukukun uygulanacağını belirtmişlerse, bu hukukun maddi hukuk kuralları uygulama alanı bulacaktır. Tarafların CISG'i hariç tutma niyetleri açıkça belirlenmelidir. Gerçek niyet gereklidir; Antlaşmayı devre dışı bırakmak için varsayımsal bir farazi niyet yeterli değildir. CISG'in uygulama alanı dışında bırakıldığını iddia eden tarafın bunu ispat etmesi gerekir[92].

CISG, taraf devletlerin iç hukuklarının bir parçası olduğundan, anlaşmaya taraf bir devletin hukukunun seçilmiş olması ihtimalinde, CISG

---

88 Francesca Ragno: "The CISG and the Choice of Law: Two Worlds Apart?" Journal of Law and Commerce, vol. 38, no. 1, 2019-2020, s. 250.

89 Köhler, <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazeneca-advance-purchase-agreement/>, 02.09.2021.

90 Ronald A. Brand: "The CISG: Applicable Law And Applicable Forums", Journal of Law and Commerce, vol. 38, no. 1, 2019-2020, s. 139.

91 Ulrich Magnus: "Opting in and Opting out: Can There Be Uniform Interpretation or Does Variatio Delectat Govern?," Journal of Law and Commerce 38, no. 1 (2019-2020), s. 362.

92 Magnus, s. 363; Çalışkan, s. 150.

uygulanacaktır. Eğer taraflar, CISG'e taraf bir devletin iç hukuk kurallarının uygulanmasını istiyorlar ise, CISG'in uygulanmayacağına ilişkin açık bir ihtirazi kayıtla birlikte, o ülkenin iç hukuk kurallarının uygulanacağını kararlaştırabilirler. Örneğin, "Alman BGB kuralları" veya "Belçika Borçlar Kanunu" taraflar arasındaki sözleşmeye uygulanacaktır" şeklinde bir düzenlemeye aralarındaki satım sözleşmesinde yer verebilirler. Yine "1980 tarihli Viyana Satım Antlaşması bu sözleşmeye uygulanmayacaktır." veya "Uygulanacak hukuk: Avusturya hukuku (CISG hariç)." ifadeleri ile CISG'in sözleşmeleri için uygulanmasını engelleyebilirler. Bu şekilde, satım sözleşmesiyle ilgili aralarında çıkacak uyuşmazlığa, belirttikleri CISG'e taraf devletin iç hukuk kuralları uygulanacak, CISG uygulanmayacaktır[93]. Tarafların, CISG'in uygulanmamasına yönelik iradelerinin varlığı CISG madde 8 uyarınca belirlenir. Bu irade, sözleşmenin kurulması sırasında veya sonraki herhangi bir aşamada açıkça beyan edilmelidir. Bu kural, davanın görüldüğü aşamada CISG'in uygulanmayacağının kararlaştırılması halinde de uygulanır[94].

Taraflar, hukuk seçimi klozu ile ön satın alma sözleşmesine uygulanması için "Belçika hukukunu" seçmişlerdir. Tarafların Antlaşma'yı hariç tutmak isteyip istemedikleri konusu duruma göre belirlenecek olsa da genel olarak, CISG'e taraf bir Devletin hukukunun seçimi, CISG'in akit devlet hukukunun bir parçasını oluşturduğundan, CISG'in hariç tutulduğu anlamına gelmemektedir. Daha da önemlisi, Belçika mahkemeleri defalarca

---

93 Magnus, s. 364; Çalışkan, s. 152.

94 Genellikle, CISG'ın uygulanmayacağına dair açık bir iradenin varlığı
(a) örneğin aşağıdaki hallerden çıkarılabilir:
(i) CISG'in uygulanmayacağının açıkça kararlaştırılması,
(ii) Âkit olmayan bir devlet hukukunun seçilmesi,
(iii) Normalde uygulanması CISG nedeniyle engellenmiş olan ulusal bir kanunun adının belirlenerek özellikle seçilmesi.
(b) örneğin sadece aşağıdaki hallerin varlığından çıkarılmamalıdır:
(i) Bir âkit devlet hukukunun seçilmesi,
(ii) Âkit bir devletin bölgesel birimlerinden birinin hukukunun seçilmesi.
Davanın görülmesi sürecinde Antlaşmanın uygulanmamasına ilişkin iradenin varlığı tek başına, taraflardan birinin veya her iki tarafın CISG'e dayanan bir savunma yapmamalarından veya dilekçe sunmamalarından çıkarsanamaz. Bu kural, taraflardan birinin veya her ikisinin Antlaşmanın uygulanabilirliğinden haberdar olup olmadığına bakılmaksızın geçerlidir. Tarafların CISG'in uygulanmamasına ilişkin iradelerinin tespitinde iç hukukların feragate ilişkin ilkeleri uygulanamaz: CISG-Advisory Council Opinion No. 16, Exclusion of the CISG under Article 6, 30.05.2014, Rapporteur: Doctor Lisa Spagnolo, s. 2, <cisgac.com/file/repository/CISG_AC_ Opinion_no_16.pdf>, 01.02.2022.

Belçika hukukunun seçiminin CISG'i kapsadığına karar vermiştir. Kural olarak, hukuk seçim anlaşması, Antlaşmanın Belçika mahkemeleri tarafından uygulanmasına engel değildir[95].

Kamuya açıklanan COVID 19 aşılarının ön satın alma sözleşmeleri değerlendirildiğinde, Belçika mahkemeleri bir dava açıldığı takdirde ön satın alma sözleşmelerine CISG'i uygulayabilecektir[96].

Sonuç

Avrupa Komisyonu, AB Üye Devletleri ve COVID-19 aşılarının üretici firmaları arasında COVID-19 aşısının üretimi, satın alınması ve temini için 'Ön Satın Alma Anlaşması' imzalamıştır. Aşı üretim firmaları ile AB Komisyonu arasında yapılan ön satın alma sözleşmeleri, satın alma fiyatı açısından CISG'in uygulanabileceği en önemli sözleşmelerdir. Sadece AB Komisyonu ile AstraZeneca arasındaki sözleşmeden siparişin toplam maliyetinin yaklaşık 870 milyon Avro olduğu anlaşılmıştır.

AB Komisyonu'nun AstraZeneca, Curevac Ag ve Pfizer Inc./BioNTech Manufacturing GmbH arasında yapmış olduğu sözleşmelerin metninden sözleşmeler için Belçika mahkemeleri yetkili kılındığı ve uygulanacak hukuk olarak Belçika hukukunun seçildiği görülmektedir. Belçika'nın CISG'e taraf bir devlet olması CISG'in uygulanmasını mümkün kılacaktır. Hukuk seçimi ile taraf bir devlet hukuku belirlenmemiş olsaydı dahi, her üç sözleşmenin de tüm taraflarının iş yerlerinin CISG'e taraf devletlerde bulunması CISG'i uygulanabilir kılmaktadır. Sözleşmenin konusu olan COVID-19 aşılarının temini ise CISG'in kapsamına girmektedir. Kanaatimizce, Avrupa Komisyonu ile COVID-19 aşılarının üretici firmaları arasında ortaya çıkan bir uyuşmazlıkta yetkili kılınan Belçika mahkemeleri CISG'i uygulayabileceklerdir.

---

[95] Köhler, <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazeneca-advance-purchase-agreement/>, 02.09.2021.

[96] Köhler, <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazeneca-advance-purchase-agreement/>, 02.09.2021; Maier-Lohmann, <https://cisg-online.org/Home/international-sales-law-news/eu-astrazeneca-contract-applicability-of-the-cisg>, 27.08.2021 (EU-AstraZeneca).

Kaynakça

Bell, Kevin, "The Sphere of Application of the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods", 8 Pace Int'l L. Review, 1996, s. 237-258.

Brand, Ronald A., "The CISG: Applicable Law And Applicable Forums", Journal of Law and Commerce, vol. 38, no. 1, 2019-2020, s. 137-154.

Castellani, Luca, "Türkiye'nin CISG'a Taraf Olmasına İlişkin Çerçeve", Milletlerarası Satım Hukuku Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul 2012 (Editör: Yeşim M. Atamer), s. 1-5.

Çalışkan, Yusuf, Uluslararası Satım Hukukunda Kanunlar İhtilafı Meseleleri, İstanbul, 2014.

Çelikel, Aysel / Erdem, Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul, 2021.

European Commission, "Coronavirus and the EU Vaccines Strategy",

<https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_20_1662>, 01.12.2021.

Guarascio, Francesco, "EU opens new front in AstraZeneca legal fight that may lead to fines", <ttps://www.reuters.com/world/europe/new-eu-legal-case-against-astrazeneca-over-vaccine-supplies-gets-underway-2021-05-11/>, 10.09.2021.

Güngör, Gülin, Türk Milletlerarası Özel Hukuku, Ankara, 2021.

Hayward, Benjamin / Zeller, Bruno / Andersen, Camilla Baasch, "The CISG And The United Kingdom—Exploring Coherency And Private International Law", International and Comparative Law Quarterly, vol 67, July 2018, s. 607–641.

Heiderhoff, Bettina, "CISG'ın Uygulama Alanı: Konu Bakımından", Milletlerarası Satım Hukuku Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul 2012 (Editör: Yeşim M. Atamer), s. 25-36.

Kadner Graziano, Thomas Michael,"The CISG Before the Courts of Non-Contracting States? Take Foreign Sales Law as You Find It", Yearbook of Private International Law, 2012, vol. 13-2011, s. 165-182.

Köhler, Ben, "Global sales law in a global pandemic: The CISG as the applicable law to the EU-AstraZeneca Advance Purchase Agreement?", <https://conflictoflaws.net/2021/global-sales-law-in-a-global-pandemic-the-cisg-as-the-applicable-law-to-the-eu-astrazenecaadvance-purchase-agreement/>, 02.09.2021.

Lehmann, Matthias, "EU Sues AstraZeneca", <https://eapil.org/2021/04/26/update-eu-sues-astrazeneca/>, 10.09.2021.

Magnus, Ulrich, "Opting in and Opting out: Can There Be Uniform Interpretation or Does Variatio Delectat Govern?," Journal of Law and Commerce 38, no. 1 (2019-2020), s. 359-386.

Maier-Lohmann, Till, "Editorial remark", <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=13521>, 03.11.2021 (remark).

Maier-Lohmann, Till, "EU-AstraZeneca contract – applicability of the CISG?", <https://cisg-online.org/Home/international-sales-law-news/eu-astrazeneca-contract-applicability-of-the-cisg>, 27.08.2021 (EU-AstraZeneca).

Mistelis, Loukas, "CISG'ın Uygulama Alanı: Yer, Zaman ve Kişi Bakımından", Milletlerarası Satım Hukuku Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), İstanbul 2012 (Editör: Yeşim M. Atamer), s. 7-24.

Özdemir Kocasakal, Hatice, "Viyana Konvansiyonu'nun Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Uygulama Alanı", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013/1, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı, s. 19-52.

Perales Viscasillas, Pilar, "CISG Advisory Council Opinion No. 4: Contracts for the Sale of Goods to Be Manufactured or Produced and Mixed Contracts (Article 3 CISG)", Pace International Law Review 17, no. 1 (Spring 2005), s. 79-104.

Pereira, Cesar, "Application of the CISG to International Government Procurement of Goods", s. 1-22, <https://www.justen.com.br/pdfs/IE103/ Congresso%20 _artigo_Cesar.pdf>, 27.01.2022.

Ragno, Francesca, "The CISG and the Choice of Law: Two Worlds Apart?" Journal of Law and Commerce, vol. 38, no. 1, 2019-2020, s. 245-272.

Schroeter, Ulrich G., "Md. 14-24", Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, İstanbul 2015, (Editörler: Ingeborg Schwenzer/ Pınar Çağlayan Aksoy).

Schwenzer, Ingeborg / Hachem, Pascal, "Md. 1-6", Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, İstanbul 2015, (Editörler: Ingeborg Schwenzer/ Pınar Çağlayan Aksoy) (Md. 1-6).

Schwenzer, Ingeborg, Hachem, Pascal, "Md.10", Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, İstanbul 2015, (Editörler: Ingeborg Schwenzer/ Pınar Çağlayan Aksoy) (Md.10).

Schwenzer, Ingeborg, Ranetunge, Julian, Tafur, Fernando, "Service Contracts and the CISG", Indian Journal of International Economic Law 10 (2019), s. 172-196.

Şanlı, Cemal, Esen, Emre, Ataman-Figanmeşe, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul, 2021.

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, "Avrupa Komisyonu", <https://www.ab.gov.tr/avrupa-komisyonu_45629.html>, 07.09.2021.

Tarman, Zeynep Derya, Viyana Satım Antlaşmasını Uygulamak veya Uygulamamak, İstanbul, 2015.

Tirayakioğlu, Bilgin, Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk, Ankara, 1996 (Taşınır Mallar).

Tiryakioğlu, Bilgin, "11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Sözleşmenin Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları İle İlişkisi", AÜHFD 1989-1990, s. 191-205 (Sözleşme).

Toker, Ali Gümrah, 11 Nisan 1980 Tarihli Uluslararası Taşınır Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Sözleşmesi) Uygulama Alanı, Ankara, 2005.

United Nations Commission On International Trade Law, UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Austria, 2016.

United Nations Commission On International Trade Law, UNCITRAL, HCCH and UNIDROIT Legal Guide to Uniform Instruments in the Area of International Commercial Contracts, with a Focus on Sales, Vienna, 2021.

United Nations: "Status: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Vienna, 1980) (CISG)", <https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg/status>,07.09.2021.

Winship, Peter, "Private International Law and the U.N. Sales Convention", Cornell International Law Journal, 1988, Vol. 21, Iss. 3, Article 7, s. 487-533.

Yüksel Ripley, Burcu, "The Rome I Regulation, the CISG and the EU-AstraZeneca Dispute", <https://eapil.org/2021/07/08/the-rome-i-regulation-the-cisg-and-the-eu-astrazeneca-dispute/>, 04.11.2021.

Zeytin, Zafer, Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CİSG) Hukuku, Ankara, 2011.

Diğer Kaynaklar

Advance Purchase Agreement ("APA") for the development, production, advance purchase and supply of a COVID-19 vaccine for EU Member States <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/curevac_-_redacted_advance_purchase_ agreement_0.pdf >, 02.09.2021.

Advance Purchase Agreement ("APA") for the development, production, priority-purchasing options and supply of a successful COVID-19 vaccine for EU Member States, <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/redacted_advance_purchase_agreement_biontech-pfizer_0.pdf>, 02.09.2021.

Advance Purchase Agreement (APA) for the Production, Purchase and Supply of a COVID-19 Vaccine in the European Union <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/eu_apa_-_executed_-_az_redactions.pdf>, 27.08.2021.

Annex to the Commission Decision on approving the agreement with Member States on procuring Covid-19 vaccines on behalf of the Member States and related procedures, Brussels, 18.6.2020 C(2020) 4192 final, s. 1-7, <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/annex_to_the_commission_decision_on_approving_the_agreement_with_member_states_on_procuring_covid19_vaccines_on_behalf_of_the_member_states_and_related_procedures_.pdf>, 02.02.2022.

Car Trim GmbH v. KeySafety Systems Srl, 11.06.2007, Tribunal Oberlandesgericht Dresden (Court of Appeal Dresden), Case number: 3 U 336/07, <https://cisg-online.org/ files/cases/7639/translationFile/1720_11421858.pdf>, 02.02.2022.

CeDe Group AB v. KAN Sp. z o.o., 29.05.2020, Högsta domstolen (Swedish Supreme Court), Internationales Handelsrecht (IHR) (2021), Case number: T 6032-16, 187–190, <https://cisg-online.org/files/cases/13414/translationFile/5500_93804867.pdf>, 25.11.2021.

CISG'e taraf Devletler: <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X-10&chapter=10&clang=_en>, 14.09.2021.

CISG-Advisory Council Opinion No. 16, Exclusion of the CISG under Article 6, 30.05.2014, Rapporteur: Doctor Lisa Spagnolo, s. 1-28, <cisgac.com/file/repository/ CISG_AC_ Opinion_no_16.pdf>, 01.02.2022.

CISG-Advisory Council Opinion No. 17, Limitation and Exclusion Clauses in CISG Contracts, 16.10.2015, Rapporteur: Prof. Lauro Gama Jr., s. 1-93, <cisgac.com/file/repository/CISG_Advisory_Council_Opinion_No_17.pdf>, 27.01.2022.

CISG-Advisory Council Opinion No. 4, Contracts for the Sale of Goods to Be Manufactured or Produced and Mixed Contracts (Article 3 CISG), 24.10.2004, Rapporteur: Prof. Pilar Perales Viscasillas, s. 1-18, <www.cisgac.com/file/repository/CISG_ AC_Opinion_4_English_.pdf>, 28.01.2022.

EU v. AstraZeneca AB, 18.06.2021, Tribunal de première instance francophone de Bruxelles, Case number: 2021/48/C, <https://cisg-online.org/files/cases/13521/fullTextFile/ 5607_92875032.pdf>, 03.11.2021.

European Commission: Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council And The European Investment Bank Eu, Strategy for COVID-19 vaccines, Brussels, 17.6.2020 COM(2020) 245 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0245&from=EN>, 02.12.2021.

Genpharm Inc. v. Pliva-Lachema A.S., Pliva d.d.,19.03.2005, U.S. District Court for the Eastern District of New York USA, Case number: 03-CV-2835 (ADS) (JO), <https://cisg-online.org/files/cases/6930/fullTextFile/1006_20657 636.pdf>, 25.01.2022.

Industrial plants case, 17.12.2019, Ad hoc Arbitral Tribunal, CISG-online number:5221, <https://cisg-online.org/files/cases/13135/abstractsFile/ 5221_31284649.pdf>, 02.02.2022.

Recessed grid luminaires case, 23.01.2017, Oberlandesgericht Wien (Court of Appeal Vienna), Case number: 1 R 192/16m, <https://cisg-online.org/files/cases/8784/abstractsFile/2870_72113245.pdf>, 25.11.2021.

Regulation (EC) No 593/2008 of The European Parliament and of The Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I), <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do? uri=OJ:L:2008:177:0006:0016:En:PDF>, 02.09.2021.

"Rowland Formule" tablets case, 29.11.2001, Oberlandesgericht Karlsruhe (Court of Appeal Karlsruhe), Case number: 19 U 14/01, <https://cisg-online.org/files/cases/7023/translationFile/1099_84738463.pdf>, 25.01.2022.

United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG),

<https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/ 1909951_e_ ebook.pdf>, 15.09.2021.

Video surveillance systems case, 22.11.2011, Oberster Gerichtshof (Austrian Supreme Court), Case number: 4 Ob 159/11b, <https://cisg-online.org/files/cases/8155/fullTextFile/ 2239_26066183.pdf>, 02.02.2022.